...БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 296 (8203) | 1956 оной декабриин 20, четверг | Сэн 20 мүнгэн

Польшодо саг зуура байһан советскэ сэрэгүүдэй эдлэхэ эрхэ тухай СССР-эй Правительствын болон ПНР-эй Правительствын баталһан Договор тухай

КОММЮНИКЕ

Польшын газар дээрэ саг зуура байһан советскэ сэрэгүүдэй эдлэхэ эрхэ тухай хэлсээн 1956 оной ноябриин 18-да Москвада гар табигдаһан Советско-Польско Хамтын Мэдүүлгын ёһоор Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай болон Польско Арадай Республикын правительственна делегацинуудай хоорондо хэгдэбэ.

Советскэ делегаци иимэ хүнүүдһээ: СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй министр Д. Т. Шепилов (делегациин хүтэлбэрилэгшэ), СССР-эй Оборонын Министр Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуков, армиин генерал А. И. Антонов, СССР-эй МИД-эй Европейскэ Дүрбэдэхи таһагые Даагша А. И. Горчаков, СССР-эй МИД-эй договорно-эрхын таһагые даагша Г. И. Тункин, СССР-эй финансын министерствын управлениин начальник А. И. Шагов, СССР-эй МИД-эй договорно-эрхын таһагые даагшын орлогшо Е. Вилков, сэрэгэй главна прокуророй орлогшо К. Н. Новиков гэгшэдһээ бүридэһэн байна.

Мүн профессор В. Н. Дурденевский, генерал-майор Л. М. Крылов, СССР-һээ Польшодо байдаг посольствын советник Ю. В. Бернов, СССР-эй МИД-эй хүдэлмэрилэгшэ Д. В. Быков гэгшэд эксперт-нүүд боложо хэлсээндэ хабаадалсаа.

Польшын делегаци иимэ хүнүүдһээ: Гадаадын Хэрэгүүдэй министр А. Рапацкий (делегациин хүтэлбэрилэгшэ), Национальна оборонын министр дивизиин генерал М. Спыхальский, Национальна оборонын министрын орлогшо Я. Зажицкий, МИД-эй генеральна директор посол М. Верна, Польшын Сэрэгэй генеральна штабай начальнигай орлогшо бригадын генерал З. Дуинский, Финансын министерствын генеральна директор Х. Котлицкий, МИД-эй департаментын директорэй орлогшо К. Корольчик гэгшэдһээ бүридэһэн байна.

Мүн бригадын генерал Я. Джевецкий, генеральна прокуратурын прокурор В. Винавер, МИД-эй департаментын директорэй орлогшо М. Лободыч, Юстицын министерствын департаментын директор З. Опушинский, Польшын Сэрэгэй полковник Т. Пюро, МИД-эй таһагай начальник д-р Е. Осецкий гэгшэд экспертнүүд боложо хэлсээндэ хабаадалсаа.

Хани барисаанай, үгэеэ хүсэд ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн энэ хэлсээнэй һүүлээр, Польшодо саг зуура байһан советскэ сэрэгүүдэй эдлэхэ эрхэ тухай Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительствын, Польско Арадай Республикын Правительствын договорто 1956 оной декабриин 17-до гар табигдаа.

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Д. Т. Шепилов, Оборонын Министр Г. К. Жуков Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай зүгһөө договорто гараа табиба.

Гадаадын Хэрэгүүдэй министр А. Рапацкий, Национальна оборонын министр М. Спыхальский Польско Арадай Республикын зүгһөө договорто гараа табяа.

Польско хүдэлмэришэдэй нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь В. Гомулка, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Циранкевич, ПОРП-ын ЦК-гэй секретарьнууд, ПОРП-ын ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн Э. Охаб, Е. Альбрехт, ПНР-эй правительствын гэшүүд болон Польшын Сэрэгэй хэдэн генералнууд договорто гар табихада байлсаба.

Договорой зарим статьянууд соо дурсагдаһан онсо тусхай хэлсээнүүд гар табигдаһан договорой хүсэндөө ороһонһоо хойшо гурбан һарын турша соо баталагдаха байна гэжэ энээнтэй хамта тогтоогдоо.

ВАРШАВА, декабриин 17.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

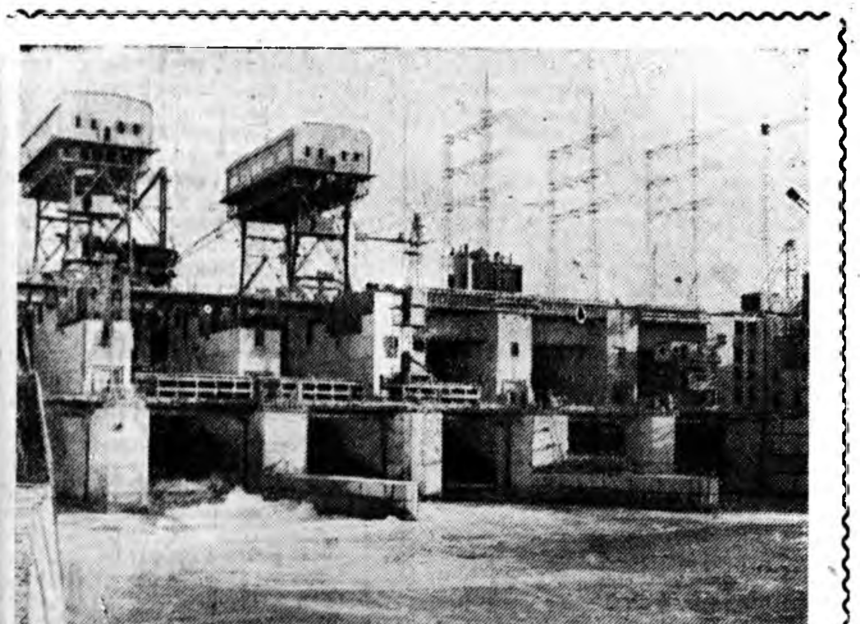
Нүхэр Л. И. Брежневые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

КПСС-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр Л. И. Брежневой таби наһа гүйсэнтэй дашарамдуулан, Коммунистическэ партиин болон Советскэ гүрэнэй үмнэ тэрэнэй габьяатай байһые тэмдэглэжэ, нүхэр **Брежнев Леонид Ильичые Ленинэй** орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
А. ГОРКИН.

Москва, Кремль,
1956 оной декабриин 18.

ТАДЖИКСКА ССР. Кайрак-Кумска ГЭС-тэ түрүүшын агрегат хабсаргагдажа, туршагдан шалгагдаба. Мүнөө хоёрдохи турбинань табигдажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кайрак-Кумска ГЭС-эй гидроузел.

ТАСС-эй фотохроника.

Польшодо саг зуура байһан советскэ сэрэгүүдэй эдлэхэ эрхэ тухай Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительствын болон Польско Арадай Республикын Правительствын хоорондо баталагдаһан

ДОГОВОР

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительство болон Польско Арадай Республикын Правительство хадаа 1956 оной ноябриин 18-да Москвада гар табигдаһан Хамтын мэдүүлгын ёһоор тус Договорые баталха гэжэ шиидхээд, энэ зорилгоор өөһэдынгөө этигэмжэтэдые томилоо:

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительство — **Д. Т. Шепиловые,** Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрые,

Г. К. Жуковые, Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Оборонын Министрые томилоо,

Польско Арадай Республикын Правительство — **А. Рапацкиие,** Польско Арадай Республикын Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрые,

М. Спыхальскиие, Польско Арадай Республикын Национальна оборонын министрые томилоо,

хүсэд тааруугаар ба зохихо формоор бэшэгдэһэн үнэмшэлгэнүүдээ андалдан абалсаһанайнгаа һүүлээр, тэдэнэр иигэжэ хэлсээ.

СТАТЬЯ I.

Польшодо советскэ сэрэгүүдэй саг зуура байлга Польско гүрэнэй сүлөөтэ эрхые ямар зэргээршье дайража шадахагүй, мүн Польско Арадай Республикын дотоодын хэрэгүүдтэ тэдэнэр хамааралсажа шадахагүй байна.

СТАТЬЯ II.

1. Польско Арадай Республикын газар дээрэ саг зуура байһан советскэ сэрэгүүдэй тоо, тэдэнэй байрлаха нютагууд Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительствын болон Польско Арадай Республикын Правительствын хоорондо баталагдаһан тусхай хэлсээнэй ёһоор тодорхойлогдохо болоно.

2. Польско Арадай Республикын газар дээрэ байрлажа байһан нютагһаа ондоо тээгүүр советскэ сэрэгүүдэй ябаха болоо һаань, тэрэ бүридэнь Польско Арадай Республикын Правительствын гү, али тэрэнэй түлөөлһэн польско засагай органуудай зүбшөөл хэрэгтэй болохо юм.

3. Советскэ сэрэгүүд байһан газарһаа ондоо тээгүүр һургаал ба манёврнуудые польско засагай органуудтай зүбшэһэн түсэбэй ёһоор үнгэргэхэ, үгышье һаа һургаал хэхэ бүридөө Польско Арадай Республикын Правительствын гү, али тэрэнэй түлөөлһэн польско засагай органуудай зүбшөөл абаха байна.

СТАТЬЯ III.

Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан советскэ сэрэгүүд, тэдэнэй составта ородог хүнүүд, эдэ хүнүүдэй гэр бүлын гэшүүд польско хуули ёһые хүндэлхэ ба сахиха уялгатай.

СТАТЬЯ IV.

1. Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан советскэ сэрэгүүдэй сэрэгэй албахаагшад тусхайта формын хубсаһануудаа үмдэжэ, мүн Советскэ Армида тогтоогдоһон гуримай ёһоор буу зэбсэгээ зүүжэ ябаха.

2. Советскэ сэрэгэй частьнуудай автомашинанууд болон мотоциклнүүд бүридхэлэй номертой ба илгаруулгын эли тодо тэмдэгтэй байха. Бүридхэлэй номернууд болон тэмдэгүүд советскэ сэрэгүүдэй командованяар тогтоогдоод, польско тусхайта органуудта мэдээсэгдэхэ юм.

3. Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдтэ советскэ тусхайта органуудай үгэһэн шофёрско эрхэнүүдые хүсэндөө гэжэ польско тусхайта органууд мэдэрхэ байна. Тиихэдээ тэдэ хүнүүдые шалгалтада оруулхагүй, түлөөһэ абахагүй юм.

СТАТЬЯ V.

Советскэ сэрэгэй частьнуудай, тэрэшэлэн советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдэй, тэдэ хүнүүдэй гэр бүлын гэшүүдэй Польшо ошохо ба Польшоһоо бусаха гурим, Польско Арадай Республикын газар дээрэ тэдэнэй байлгада хамаатай асуудалнууд, мүн зохихо документнүүдэй түхэл янза хоёр талын тусхай хэлсээнэй ёһоор тодорхойлогдохо.

СТАТЬЯ VI.

Казарменна городогуудые, аэродромуудые, һуралсалай полинуудые, тусхай хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан полигонуудые, транспортын болон хэлхээ холбооной хэрэгсэлнүүдые, электроэнергиие, коммунальна талаар хангалгые болон худалдаа наймаае советскэ сэрэгүүдэй яажа хэрэглэхэ тухай гурим, тэрэ тоодо тэдэниие түлэхэ гурим Хоёр Талын зохихо органуудай тусхай хэлсээгээр тодорхойлогдохо байна.

СТАТЬЯ VII.

Советскэ сэрэгүүдэй байһан газарта гэр байшангуудые, аэродромуудые, харгынуудые, хүүргэнүүдые, радио, холбоо барисаанай саг үргэлжын түхеэрэлгэнүүдые барихын, тэдэ түхеэрэлгэнүүдэй хүсые тодорхойлхын тулада польско засагай тусхайта органуудай зүбшөөл хэрэгтэй болохо байна. Советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдые ажаһуудалай талаар хангаха саг үргэлжын пунктнүүдые советскэ сэрэгүүдэй байдаг нютагуудһаа ондоо тээ барихын тулада мүн лэ иимэ зүбшөөл хэрэгтэй болохо юм.

СТАТЬЯ VIII.

Советскэ сэрэгүүдэй хэрэглэжэ байһан казарменна городогуудай, аэродромуудай, һуралсалай полинууд болон саг үргэлжын хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдтэй полигонуудые сүлөөлхэ болоо һаань, тэдэнь бүрин бүтэнөөр польско засагаархидта бусаагдаха байна.

Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан советскэ сэрэгүүдэй сүлөөлһэн барилга түхеэрэлгэнүүдые, тэрэ тоодо советскэ сэрэгүүдэй бодхоһон барилгануудые польско засагай органуудта дамжуулан үгэлгэдэ хамаатай асуудалнууд тусхай хэлсээгээр тодорхойлогдохо.

СТАТЬЯ IX.

Польско Арадай Республикын газар дээрэ советскэ сэрэгүүдэй байлгатай холбоотой эрхэ ёһоной асуудалнууд иимээр гуримшуулагдаха:

1. Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдэй гү, али тэдэнэй гэр бүлын гэшүүдэй хэһэн гэм зэмэ болон тааруугүй ябадал тухай хэрэгүүдтэ юрэл польско хуули хэрэглэгдэжэ, польско сүүдүүд, прокуратура, гэм зэмэ ба тааруугүй ябадал мүрдэхэ эрхэтэй польско бусад органууд тэдэниие хаража үзэхэ байна.

Советскэ сэрэгэй албахаагшадай хэһэн гэмтэ ябадал тухай хэрэгүүд Польско Арадай Республикын сэрэгэй прокуратураар мүрдэгдөөд, сэрэгэй юстициин органуудаар хаража үзэгдэхэ юм.

2. Тус статьягай нэгэдэхи пунктын тогтоол доро дурсагдаһан ушарта хэрэглэгдэхэгүй:

а). советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдэй гү, али тэдэнэй гэр бүлын гэшүүдэй имагтал Советскэ Союзда эсэргүү, тэрэшэлэн советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдтэ гү, али тэрэнэй гэр бүлын гэшүүдтэ эсэргүү гэм хээд гү, али тааруугүй ябадал гаргаад байһан ушар;

б). советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдэй албанайнгаа уялга дүүргэхэ үедөө гэм хэһэн гү, али тааруугүй ябадал гаргаһан ушар.

«а», «б» подпунктнууд соо дурсагдаһан хэрэгүүдые советскэ сүүдүүд болон советскэ хуулиин ёһоор ябуулга хэдэг бусад органууд хаража үзэхэ эрхэтэй.

3. Советскэ ба польско тусхайта органууд тус статья соо дурсагдаһан тус тус хэрэгүүдые дамжуулан үгэлсэхэ гү, али тэдэниие хаража үзэхэ тухай гуйлтатайгаар бэе бэедээ хандалсажа болохо байна. Иимэ гуйлтанууд бүтэхэ руунь хаража үзэгдэхэ ёһотой.

СТАТЬЯ X.

Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан советскэ сэрэгүүдтэ, мүн тэдэнэй составта ородог сэрэгэй албахаагшадта эсэргүү гэмтэ ябадал хэгдээд байгаа һаань, тэрэнэй түлөө зэмэтэй хүнүүд польско зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ ба польско сэрэгэй албахаагшадта эсэргүү гэмтэ ябадал хэһэн шэнгеэр тиимэ харюусалгада хабаадалсаха байна.

СТАТЬЯ XI.

1. Советскэ болон польско тусхайта органууд бэе бэедээ элдэб янзын туһаламжа, тэрэ тоодо тус Договорой 9-дэхи ба 10-дахи статьянууд соо заагдаһан гэмтэ хэрэгүүдээр болон тааруугүй ябадалаар мүрдэлгэ хэхэ асуудалнуудаар эрхэ ёһондо хамаатай туһаламжа үзүүлэлсэхэ юм.

2. Тус статьягай нэгэдэхи пункт соо дурсагдаһан туһаламжа үзүүлэлсэхэ гол ёһонууд болон гуримууд Хоёр Талын баталһан тусхай хэлсээгээр тодорхойлогдохо.

СТАТЬЯ XII.

Советскэ сэрэгүүдэй составта ородог аад, польско ёһо гурим эбдэһэнэй түлөө зэмэтэй хүнүүд польско засагай тусхайта органуудай гуйлтаар Польско Арадай Республикын газар дээрэһээ дуудуулжа гаргагдаха юм.

СТАТЬЯ XIII.

1. Советскэ сэрэгэй частьнуудай гү, али тэдэнэй составта ородог тус тус хүнүүдэй ябуулгаар гү, али эндүү хэһэн дээрэһээ Польско Гүрэндэ ушаруулагдажа болохо материальна хохидолые, тэрэшэлэн албанайнгаа уялга дүүргэхэ үедөө советскэ сэрэгэй частьнуудай гү, али тэдэнэй составта ородог хүнүүдэй Польско эмхи зургаануудта болон гражданинуудта гү, али ондоо гүрэнһөө Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан гражданинуудта ушаруулагдажа болохо гарзые Польско Арадай Республикын Правительствода алишье ушартань түлэхые Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительство зүбшөөнэ. Тэрэ гарзынь хэмжээе хэгдэһэн нэхэбэриин ёһоор польско хуулита тогтоолнуудые хараада абан, тус Договорой 19-дэхи статьягай үндэһөөр Хоёр Талаһаа байгуулагдаһан Комисси тодорхойлхо байна.

Советскэ сэрэгэй частьнуудай уялганууд тушаа гаража болохо арсалдаанууд Хоёр Талаһаа байгуулагдаһан Комиссяар баһал тиимээр хаража үзэгдэхэ болоно.

2. Польско эмхи зургаанууд ба гражданинуудта гү, али ондоо гүрэнһөө Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан гражданинуудта албанайнгаа уялга дүүргээгүй үедөө советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдэй ябуулгаар гү, али алдуу эндүүгээр, тэрэшэлэн советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдэй гэр бүлын гэшүүдэй ябуулгаар гү, али алдуу эндүүгээр тохёолдуулагдажа магад байһан гарза хохидолые алишье ушартань Польско Арадай Республикын Правительствода түлэхые Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительство зүбшөөнэ. Тэрэнэй хэмжээе хохидол ушаруулагшада хэгдэһэн нэхэбэриин ёһоор польско тусхайта сүүд тогтоохо байна

3. Хоёр талаһаа байгуулагдаһан Комиссиин шиидхэбэри гаргаһанһаа гү, али сүүдэй шиидхэбэриин хүсэндөө ороһонһоо хойшо гурба һарын турша соо Советскэ Тала эдэ гарза хохидолые түлэхэ юм.

4. Хохидолдо ороһон хүнүүд ба эмхи зургаанuудта Хоёр Талаһаа байгуулагдаһан Комиссиин гү, али сүүдэй шиидхэбэриин ёһоор үгтэхэ болоһон мүнгэн польско зохихо органуудаар дамжуулан түлэгдэхэ.

5. Тус Договорой хүсэндөө орохын урда тээ, хохидол ушаруулһан тухай хэгдээд, хангагдаагүй байһан нэхэбэринүүд Хоёр Талаһаа байгуулагдаһан Комиссяар хаража үзэгдэхэ юм.

СТАТЬЯ XIV.

1. Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан советскэ сэрэгэй частьнуудай, советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдэй зөөридэ польско гүрэнэй эмхи зургаануудай ябуулгаар гү, али алдуу эндүүгээр хохидол ушаруулагдаа һаань, тэрэниие Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительствода түлэхые Польско Арадай Республикын Правительство зүбшөөнэ. Тэрэнэй хэмжээе тус Договорой 19-дэхи статьягай ёһоор Хоёр Талаһаа байгуулагдаһан Комисси хэгдэһэн нэхэбэриин үндэһөөр, польско хуулита тогтоолнуудые хараадаа абан тодорхойлхо байна.

Советскэ сэрэгэй частьнуудай үмнэ польско гүрэнэй эмхи зургаануудай абаһан уялгануудаар гаража магад арсалдаанууд Хоёр Талаһаа байгуулагдаһан Комиссяар баһал тиимээр хаража үзэгдэхэ юм.

2. Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан советскэ сэрэгэй частьнуудта, советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүдтэ ба тэдэ хүнүүдэй гэр бүлын гэшүүдтэ польско гражданинуудай ябуулгаар гү, али алдуу эндүүгээр ушаруулагдажа болохо гарзые Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительствода түлэхые Польско Арадай Республикын Правительство зүбшөөнэ. Тэдэнэй хэмжээн хохидол ушаруулһан хүнүүдтэ хэгдэһэн нэхэбэриин ёһоор польско сүүд тодорхойлхо.

СТАТЬЯ XV.

1. Советскэ сэрэгүүдые болон сэрэгэй зөөри хэрэгсэлые Польско Арадай Республикын газар дээгүүр зөөхэ замууд, түлөөһынь түлэхэ болзор, ёһо гурим, тэрэшэлэн Польско Арадай Республикын газар дээгүүр сэрэгэй ашаа шэрэлгэ тусхай хэлсээгээр гуримшуулан тодорхойлогдохо болоно.

2. Тус Договорой дүримүүд, тусхайлбал эрхэ ёһондо ба хохидол ушаруулһанай түлөө харюусалгада хамаатай дүримүүд Польско Арадай Республикын газар дээгүүр ходоро ябажа гараха советскэ сэрэгүүдтэ мүн лэ дэлгэрүүлэгдэхэ юм.

СТАТЬЯ XVI.

Польшодо налогой, таможниин болон валютын талаар тогтоогдоһон дүримүүдые, тэрэшэлэн Польско Арадай Республикын газар дээрэ байһан советскэ сэрэгүүдые, тэдэнэй составта ородог хүнүүдые, тэдэ хүнүүдэй гэр бүлын гэшүүдые абаашаха ба гаргаха тухай дүримүүдые хэрэглэхэ асуудалнууд тусхай хэлсээгээр гуримшуулагдаха байна.

СТАТЬЯ XVII.

Польшодо советскэ сэрэгүүдэй байлгатай холбоотой үдэр бүриин асуудалнуудые ёһотойгоор лэ гуримшуулха зорилгоор Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительство болон Польско Арадай Республикын Правительство Польшодо советскэ сэрэгүүдэй байлгада хамаатай хэрэгүүдые эрхилхэ Этигэмжэтэдээ томилоо.

СТАТЬЯ XVIII.

Тус Договорые тайлбарилга:

«Советскэ сэрэгүүдэй составта ородог хүнүүд» гэхэдэ,

а).Советскэ Армиин сэрэгэй албахаагшад,

б). советскэ гражданинууд аад, Польско Арадай Республикада байһан советскэ сэрэгэй частьнуудта хүдэлмэрилдэг гражданска хүнүүд болоно;

«Байрладаг газар» гэхэдэ, советскэ сэрэгүүдэй мэдэлдэ үгтэһэн газар, тэрэ тоодо советскэ сэрэгэй частьнуудай байрлажа байһан нютаг, һуралсалай полинууд, буудалгын газарнууд, полигонууд болон бусад түхеэрэлгэнүүд болоно.

СТАТЬЯ XIX.

Энэ Договорые болон тус Договороор хараалагдаһан хэлсээнүүдые тайлбарилгатай гү, али хэрэглэлгэтэй холбоотой асуудалнуудые шиидхэхын тулада Хоёр Талаһаа Советско-Польско Комисси байгуулагдаха юм. Тэрэнэй составта Хэлсээ баталагша Таланууд гурба гурбан түлөөлэгшэдөө томилхо байна.

Хоёр Талаһаа байгуулагдаһан Комисси өөрынгөө батлан абаһан гуримай ёһоор ажаллаха юм.

Хоёр талаһаа байгуулагдаһан Комисси Варшавада байха болоно.

Өөртэнь дамжуулан үгтэһэн асуудалые Хоёр Талаһаа байгуулагдаһан Комиссиин шиидхэжэ шадаагүй һаань, тус асуудал дипломатическа аргаар, шадаал һаа богонихон болзор соо шиидхэгдэхэ байна.

СТАТЬЯ XX.

Энэ Договор эсэслэн баталагдаха, тиигээд эсэслэн баталалгын грамотануудые Москвада андалдан абалсаһан үдэрһөө хойшо хүсэндөө орохо.

СТАТЬЯ XXI.

Энэ Договор хадаа Польско Арадай Республикын газар дээрэ советскэ сэрэгүүдэй байха үе соо хүсэндөө үлэхэ, тиигээд Хэлсээ баталагша Талануудай зүбшэлсэлгөөр хубилгагдажа болохо юм.

Энэ Договор 1956 оной декабриин арбан долоондо Варшавада ород ба польско хэлэнүүд дээрэ, хоёр хэһэгээр зохёогдоо. Алишье текстнь адли хүсэтэй.

Энээниие үнэмшэлэн дээрэ дурсагдаһан этигэмжэтэд тус Договорто гарнуудаа табижа, тамгануудаа даран баталаа.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительствын түлөөлэлгөөр
Д. ШЕПИЛОВ,
Г. ЖУКОВ.

Польско Арадай Республикын Правительствын түлөөлэлгөөр
А. РАПАЦКИЙ,
М. СПЫХАЛЬСКИЙ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

МТС-үүдэй үүргые дээшэлүүлхэ

☆

(Делегадай тэмдэглэл)

☆ ☆

Манай аймагай партийна конференци һаяхан боложо үнгэрбэ. КПСС-эй айкомой хүдэлмэри тухэй тоосоото элидхэл тушаа хамта 26 хүн үгэ хэлэһэн байна. Эдэнэй олонхинь колхозуудай түрүүлэгшэнэр, партийна эхин организацинуудай секретарьнууд болоно. Тэдэнэр КПСС-эй айкомой, тэрэнэй бюрогой хүдэлмэрие бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэхэ зуураа, аймагай МТС-үүдэй хүдэлмэрие хурсаар шүүмжэлээ.

Тиимэһээ, делегадууд МТС-үүдэй директорнүүдэй үгэ хэлэхыень ехээр хүлеэһэн байха юм. Юуб гэхэдэ, эдэ нүхэд ерэхэ жэлдэ МТС-үүдэйнгээ хүдэлмэрие хайшан гэжэ һайжаруулха, колхозой ажахые хүгжөөхын түлөө ямар хэмжээ-ябуулгануудые хараалжа байһанаа мэдээсэхэ бэзэ гэжэ һанагдаһан байгаа. Теэд эдэ нүхэдэй үгэ делегадуудай найдабарие хангаагүй гэхэдэ болоно.

—Ган гасуурһаа боложо, манай МТС тракторна хүдэлмэриин жэлэй түсэбые дүүргээгүй, колхозууднай ороохото болон бусад культурануудай муу ургаса абаа,—гэжэ Иволгын МТС-эй директор нүхэр Ильков үгээ эхилһэн байна.

Иигэжэ нүхэр Ильков МТС-эйнгээ муугаар ажаллажа байһаниие, тэрэнэй хүдэлмэридэхи дутуу дундануудые бүхы аргаараа сагаалжа, далдалхаяа оролдоо.

Энээн тушаа хэды тоо баримтануудые харуулая. Энэ жэл аймагай колхозуудта 138 мянган центнер ороохо таряан абтахаар хараалагдаһан аад, арайхан гэжэ 30 мянган центнер абтаһан байна. Энээн дээрэһээ боложо, аймагай колхозууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө дүүргээгүй, ерэхэ тарилгада хэрэгтэй үрэһэ хүрэнгэеэшье хүсэд хаажа шадаагүй. Хэрэгтэй үрэһэнэй миил 43 процентнь хаагдаад байна.

Тиихэдэ ган гасууртай тэмсэл зүбөөр эмхидхэһэн, таряалангаа уһалжа, тэрэнэй хойноһоо харууһалга хэжэ шадаһан колхоз, бригаданууд муу бэшэ ургаса хуряаһан байна. Жэшээнь, нүхэр Рудкин, Титов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг Маленковой нэрэмжэтэ колхозой бригаданууд уһалагдадаг участогуудай гектар бүриһөө 9—10 центнер ороохото культуранудай ургаса хуряагаа. Булганинай нэрэмжэтэ колхоздо гектар бүриһөө 153 центнер капуста, 100 центнер помидор абтаһан байна. Иимэ жэшээнүүд тоосоото элидхэл соошье хэлэгдээ.

Аймаг дотор таряанажал юундэ гээгдэжэ ябанаб гэхэдэ, колхозуудта газар элдүүрилгын культура бага, агротехникын эрилтэ хүсэдөөр дүүргэгдэнэгүй, ургасын хойноһоо харууһалга ёһотоор хэгдэнэгүй, таряалан уһалха арга боломжонууд хэрэглэгдэнэгүй гэхэ хэрэгтэй.

МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд зөөлэн хахалалгын хойноһоо намнаад, агротехникые зүбөөр хэрэглэнэгүй, зарим полинуудые 2—3 дахин элдүүрилнэ гэжэ делегат Марков тон зүб шүүмжэлһэн байна. Мүн энээн тушаа хэлэһэн Маленковой нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ делегат Бурковай һанамжанууд зүбтэй.

Үнэхөөрөөшье, Иволгын МТС-эй главна мэргэжэлтэд (главна агроном Братущенко, главна инженер Панов, МТМ-е даагша Гантимуров) шэнэ арга методые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тушаа олон үгэ хэлээд лэ, бодото хэмжээ абадаггүй. Эдэ нүхэдэй хубхай хооһон хөөрэлдөөнһөө, хайша хэрэгээр хандаһанһаа боложо, манай колхоздо ургаса амяарлан хуряаха арга муугаар хэрэглэгдэһэн байна. Тиихэдэ олохон колхозуудай квадратно-гнездовой аргаар хартаабха, кукуруза тариһаниинь зүб квадрат болоогүй.

Ниитын малажалые хүгжөөхэ хэрэгтэшье МТС-эй үүргын ехэ байһаниинь мэдээжэ. Теэд, энээн тушаа аймагай МТС-үүдтэ бирамтай юумэ хэгдээгүй гэжэ делегадууд зүбөөр тэмдэглэһэн байна. Манай аймагай колхозууд эбэртэ бодо мал, хони үсхэбэрилхэ түсэбөө дүүргээгүй. Эхэ малай тоо толгой олошорногүй. Жэлһээ жэл бүри орооной кампани муугаар үнгэргэгдэжэ, олон мал һубайрна. Ажахын үнгэрһэн жэлдэ 100 үнеэнһээ 67,5 тугал, 100 эхэ хонинһоо 54,2 хурьган абтаһан байна. Энээн тухай МТС-үүдэй дирекци, тэрэнэй мэргэжэлтэд һайса мэдэжэ байбашье, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ хэнэгүй, хүдэлмэридэнь туһалнагүй.

Ниитын малда тэжээлэй бата бэхи база байгуулха тушаа зарим тэды хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Ногоон солоомоной тарилгын талмай үргэдхэгдөө, сабшалан уһалха хуушан һубаг канаванууд заһагдажа, шэнэ канаванууд малтагдаһан байна. Эдэ бүгэдын ашаар ажахын үнгэрһэн жэлэйхиһээ 1,5 дахин ехэ бүдүүн тэжээл, 2 дахин үлүү шэмэтэ тэжээл бэлдэгдээ.

Гэбэшье, энэ талаар манай аймагай МТС, колхозууд бии байһан бүхы арга боломжоёо хэрэглэжэ шадаагүй гэжэ сэхынь хэлэхэ хэрэгтэй. Тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэнь колхозуудта МТС-үүд тон багаар туһална, энэ хүдэлмэри хүсэд механизацилагдаагүй. Конференци дээрэ делегат Марков тон элитэ жэшээ харуулһан байна. Үнгэрһэн зун Саянтын МТС энэ колхоздо 500 гектар сабшалан комплексноор хуряажа үгэхэ гэжэ шиидэһэн байгаа. Теэд сабшахынь сабшаад, тармалга, һүрилэлгээ унжагайруулжа, ехэхэн үбһэ тэжээл хоролтодо оруулаа һэн. Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, МТС-тэ түсэбөө дүүргэжэ, натура түлбэри абахынь тула гансахан лэ сабшагдаһан гектар хэрэгтэй, харин һүрилэгдэһэн үбһэн хэрэггүй байшоо.

Иимэ баримта манайшье Иволгын МТС-эй колхозуудта олдохо.

Мүнөө жэл аймагай колхозуудта, тэрэ тоодо манайшье колхоздо сабшалан уһалха тушаа ехэхэн хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдана. Энэ хүдэлмэри ехэнхидээ үбэлэй сагта хэгдэхэ ёһотой аад, мүнөө үшөө эхилээдүй шахуу.

Манай аймаг город шадарай болоно. Тиимэһээ колхозууднай овощь, хартаабха ехээр таридаг болохо ёһотой. Теэд ажахын энэ һалбари эгээл гээгдэнги зандаа байһаар гэжэ конференци дээрэ олохон делегадууд тэмдэглэһэн байна. Юуб гэхэдэ, овощь болон хартаабха тарилга, малталга хүсэд механизацилагдаагүй. Энээн тушаа гансашье МТС-үүд зэмэтэй бэшэ, мүн республикын хүдөө ажахын министерство ехэхэн зэмэтэй байха юм.

МТС, колхозуудай хүдэлмэридэ бии байһан дутуу дундануудта партиин айком зэмэтэй гэжэ делегадууд зүбөөр тэмдэглээ. КПСС-эй айкомой, тэрэнэй инструкторска группануудай хүдэлмэрие конференциин делегадууд хурсаар шүүмжэлжэ, зохихо дурадхалнуудые оруулһан байна.

Партийна эмхидхэлэй ба партийна политическэ хүдэлмэриин аймаг дотор һулаар табигдаһан тухай делегадууд Иванов, Архинчеев, Гумпылов болон бусад зүбөөр тэмдэглэбэ. Ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ партиин айком, тэрэнэй бюро анхаралаа багаар табяа.

Конференци дээрэ гараһан шүүмжэлэлһээ КПСС-эй айком бодото тобшолол хэжэ, хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ МТС-үүдэй үүргынь дээшэлүүлхэ ёһотой. Мүн МТС-үүдэй дирекцишье зохихо тобшолол хэхэ зэргэтэй.

П. Лубсанов, Иволгын аймагай «Коминтерн» колхозой түрүүлэгшэ.

ПРОПАГАНДИСТНУУДАЙ СЕМИНАР

Партиин Городской райком кружогуудые хүтэлбэрилдэг пропагандистнуудай семинар һаяхан үнгэргэбэ.

«Уласхоорондын байдалай зарим асуудалнуудаар заняти үнгэргэхэ методическа заабаринууд» гэһэн темээр КПСС-эй горкомой лектор нүхэр Б. Юшина элидхэл хээ. Удаань пропагандистнууд дүй дүршэлөө андалдан абалсаба. Пропагандист Аркадански занятидаа хайшан гэжэ бэлэдхэдэг, тэрэниие яажа үнгэргэдэг тухайгаа хөөрэбэ. Занятинуудаа һонирхолтойгоор үнгэргэхын тула юу хэдэг тухайгаа пропагандистнууд Адеев, Кабашова гэгшэд хөөрэһэн байна. Пропагандист Сосновский шудалдаг материалаа предприятиин үмэнэхи зорилгонуудтай яажа холбодог тухайгаа хэлэбэ.

Фермэ дээрэхи хүдэлмэрие зүбөөр эмхидхэхэ

★

Республикын колхозуудта үбэлэй эртын хурьгад гаража эхилбэ. Мүн үнеэд олоороо тугаллажа, һү ехээр һааха халуун үе ерэбэ.

Нүхэд хонишод, һаалишад, малшад! Бүхы шадабари мэргэжэлээ гаргажа, түрүүшүүлһээн жэшээ абажа, гээгдэгшэдтээ туһалжа, ажалай шэнэ амжалта түйлая. Фермэ дээрэ тогтоогдоһон үдэрэй гурим наринаар сахиха шухала.

★

100 хонин бүриһөө 125 хурьга абахабди

Манай колхозой правлени, партийна организаци хони үсхэбэрилгые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхаралаа табижа байна. Һүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ колхозоймнай хонин һүрэг нилээд олошороо, түл олоор абтадаг болоо. Гадна, хонидоймнай үүлтэр һайжаржа, нарин, нарибтар нооһо ехээр абтана.

Үүлтэртэ хонидые олошоруулхын тулада искусственна арга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Нёдондо жэлдэ отарымнай 378 хонид «Советскэ меринос» үүлтэртэ хусануудай үрөөр үрэжүүлэгдээ һэн. Тиигэжэ 450 хурьгадые абажа, колхозойнгоо хонин һүрэгтэ оруулаабди. Искусственна аргаар хонидые үрэжүүлхэдэ һубайралга үсөөрөө. Урда жэлнүүдтэ манай отарада 100 эхэ хонин бүриһөө оройдоол 50—60 хурьга абтаа һаа, мүнөө жэлдэ 121—121 хурьга абажа, бүрин бүтэн түлжүүлээбди.

Манай отарынхид хонидоо үбэл, хабар эртэ хурьгалуулдаг боложо байна. Гэбэшье, нёдондо үбэлэй сагта олон хурьгадые абажа шадаагүй, хониднай ехэнхидээ март, апрель һара соо хурьгалһан байна. Тиигэжэ түл абалга ехээр унжагайраа. Минии һанахада түл абалгые март һараһаа сааша унжагайруулжа болохогүй байна. Юуб гэхэдэ, орой гараһан хурьгад үбһэ хунарай муу байхада дайралдана. Мүн зунай үзүүр ногоон дээрэ ябажа, хүсэ шадалаа хүсэжэ, бэежэжэ шаданагүй. Тиимэһээ үбэлдөө ехээр зүдэржэ ондо ороно.

Мүнөө жэлдэ манай отарын 600-гаад хонид үбэл, хабар эртэ хурьгалха юм. Хониднай булта искусственна аргаар үрэжүүлэгдээ, ехэнхинь январь, февраль соо хурьгалха байна. Үбэлэй сагта хурьгадые абажа түлжүүлхэдэ ажал хүдэлмэри ехэтэй байдаг гэжэ манай отарынхид һайса мэдэдэг. Тиимэһээ бэлэдхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулаабди. Хурьгадаймнай байра шабажа дулаалагдаа, пеэшэнгүүдыень заһаабди, хашаалгануудые хээбди. Үбһэ тэжээл отарымнай захада зөөгдэнхэй. Энэ жэлдэ 500-гаад центнер үбһэ, 200 центнер зелёнко өөһэдынгөө хүсөөр бэлдэжэ абаабди.

Мүнөө жэлдэ отарымнай хонишод бүри ехэ амжалта түйлахаар зориг-жонхой. 100 эхэ хонин бүриһөө 125 хурьга абаха, хонин бүриһөө 2,5 килограмм нооһо хайшалха гэһэн уялгануудые абаа. Абаһан уялгаяа дүүргэхэ арга боломжо хүсэд бии, гансахан оролдолго хэрэгтэй.

С. Цыбиков, Мухаршэбэрэй аймагай «Улаан-Шулуута» колхозой ахалагша хонишон.

Нүхэдэй туһаламжаар

Дари Ванчиковна Ажитова колхозой малажал дээрэ хүдэлмэрилжэ эхилһээр арбаад жэл болоо. Түрүүшээр хони хаража байдаг һэн. Оролдосотой бэрхэ малшан байһан туладань «Победа» колхозой (Закамен) правлени Дари Ванчиковнае һаалишан болгоһон байна. Уданшьегүй колхоз томодхогдожо, нүхэр Ажитова һайжаруулагдаһан үүлтэрэй үнеэдэй гүүртэдэ һаалишан боложо ерээ һэн.

Хэдэн жэлэй туршада һаалишанаар ажаллажа, малажалай гол хүдэлмэринүүдые һайтар мэдэхэ болоһоншье һаа, Дари Ванчиковна шэнэ гүүртын гуримда дадажа ядаа һэн. Юуб гэбэл, үнеэдые эдеэлүүлхэ, уһалха, һааха, байрыень сэбэрлэхэ, тэжээлыень хэмжэжэ үгэхэ, тэрэ үедэ үшөө үдэрэй гурба дахин һааха ажал гээшэ тон бэрхэтэй шэнги, анханай гуримһаа тад ондоо байдаг байба.

Теэд, колхозой правлениин эльгээһэн хада нүхэр Ажитова бусадһаа дутуугүйгөөр хүдэлхэ гэжэ шиидэһэн байгаа. Гүүртэдэнь Ханда Абидуева, Мидак Соктоева, Намжил Цыденова болон бусад дүй дүршэлтэй һаалишад хүдэлмэрилдэг тула шэнэ һаалишанда хэрэгтэй бүхы туһаламжа үзүүлэгдэдэг байба. Тэрэ сагһаа хойшо хоёр жэл болоо. 1955 ондо Дари Ванчиковна хаража байһан үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 500 гаран литр һү һаагаа һэн. Харин сугтаа хүдэлдэг зарим түрүү һаалишадынь үнеэн бүриһөө 800—1000 гаран литр һү һааһан байба.

«Би хүнһөө юугээрээ дутанабиб, ерэхэ жэлдэ мянга гаран литр һү һаахал юм байна» гэжэ шиидэһэн Дари Ванчиковна һаалишадай мүрысөөндэ оролсоод, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые халан абажа, зоотехническэ гуримай ёһоор малаа эдеэлүүлдэг, харууһалдаг, һаадаг болоо һэн. Оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар нүхэр Ажитова 1956 оной ажахын жэл соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1039 литр һү һаажа, мүрысөөндэ уриһан Гармаева Дымид нүхэрөө ахижа гараһан байна. Тиихэдэ нүгөө һаалишан Намжил Цыденова үнеэн бүриһөө 1138 литр һү һаажа, Дари Ванчиковнае ахибашье, энэ жэлдэ «шангаханаар лэ урилдахамнай ха» гэжэ сэхыень хэлэнэ. Ажахын жэлэй эхинһээ хойшо эдэ һаалишад даажа байһан үнеэн бүриһөө 190—200 литр һү һаагаад байна.

Энэ гүүртынхид мүнөө жэл үнеэн бүриһөө 1500 литр һү һааха гэһэн уялга абаад, үбэлжэлгын эхинһээ хойшо шангаар тэмсэжэ байна.

— Нүхэдэйнгөө туһаламжаар үнеэдые һаажа, харууһалжа шадаха дүй дүршэлтэй болоһон хойноо бүхы хүсэ шадалаа гарган тэмсэжэ, түрүүшүүлэй зэргэдэ гаралсахые оролдохоб,—гэжэ Дари Ажитова хэлэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Закаменай аймагай «Победа» колхозой һаалишад Дари Ажитова (баруун гарһаа), Намжил Цыденова гэгшэд үнеэдээ һаахаяа гаража ябана.

Д. Аюшеев.

Колхозно үйлэдбэрие бодотоор хүтэлбэрилдэг болохо

Хонхолойн машинно-тракторна станциин эмхидхэгдэһээр хорин табан жэл боложо байна. Республикын түрүүшын МТС-үүдэй нэгэн болохо энэ МТС-эй эмхидхэгдэһэнһээ хойшо үнгэрһэн саг соо хүдөө ажахымнай мүнөөнэй хүсэтэ техникээр һайса хангагдаа. Мүнөө энэ станцида 120 гаран трактор, тэрэнэй олонхинь дизельнэ, 50 комбайн, 120 анзаһан, 126 сеялкэ болон элдэб янзын бусад техникэ бии. МТС-эй харьяата колхозуудта орой хамтадаа мянгаад шахуу машина болон механизмууд хүдэлдэг байна. Тарилга, хуряалгын хүдэлмэри бүхыдөө шахуу машинаар хэгдэдэг болонхой.

ШЭНЭ, ТҮРҮҮ ЮУМЭ ТООДОГГҮЙ ДЭЭРЭҺЭЭ

Хонхолойн МТС-эй харьяата колхозууд 38 мянга шахуу гектар хахалагдадаг газартай. Энэ газарта тарилга хэхэ, ургасын хойноһоо харууһалга, хуряалга хэхэ техникэтэй һэн туладаа эндэхи колхозууд үндэр ургаса жэл бүри абаха хүсэд аргатай. Александр Крыловой хүтэлбэрилдэг тракторна бригадын механизаторнууд «Искра» колхозой нүхэр Бурдуковскиин таряанажалай бригадынхидтай хамта һайн ургаса һүүлэй хэдэн жэлэй туршада абана.

Гэбэшье, таряа һайнаар ургуулхын тулада тракторна бригаданууд бултадаа нэгэн адляар тэмсэнэгүй. Эндэхи колхозууд ороохото культуранудай га бүриһөө оройдоо 4,6 центнер ургаса абаһан байна. Мүнөө жэл ургаса бүришье муу байгаа.

Республикын олохон колхозууд мүнөө намар амяарлан хуряалгые үргэлжэ хэрэглэһэн байна. Теэд энэ түрүү аргые Хонхолойн МТС-эйхид тоогоогүй. Тарянай хүсэд эдеэшээдүй, комбайнаар хуряалгын үшөө эхилхэ үдыдэ амяарлан хуряалга эмхидхэхын орондо, һүүлдэ хэзээнии хойно таряанай айража захалхада, 4 мянган гектар хадаһан байна. Теэд хажуудань үндэр ургасатай үрэһэнэй участогууд удаан саг соо айража байгаа һэн. Амяарлан хуряалгые эндэ урагша абаагүй байһан тушаа иимэ ушар һанагдана. «Искра» колхоздо эдеэшэнтэһэн таряае юундэ амяарлан хуряанагүйбта гэжэ МТС-эй директор нүхэр Деньгинһээ асуухада, тэрэмнай үрэһэнэй участок ха юм, хадажа болохогүй гэжэ харюусаа бэлэй. МТС-эй главна агроном директорэй хэлээшые үгэ дээрээ буруушаабашье, бодото дээрээ ямаршье хэмжээ абангүй орхижорхиһон байна. «Һураһан юумэн һураар татагдашагүй» гэһэндэл, МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд хуряалгын түрүү аргые хэрэглэнгүй, хуушанайхяа шанга адхаад һуугаа бшуу.

Эдэ ушарнууд юу харуулнаб гэхэдэ, МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд шэнэ, түрүү юумые олоной шадабари болгохо ябадалда анхаралаа оройдоо хандуулдаггүй гэжэ гэршэлнэ. Зүгөөр эндэхи колхозуудта амяарлан хуряалгын булюу байһанда этигэдэггүй хүнүүд үсөөрөө. Шэнэ юумэндэ һожоргүйшэг түрүүлэгшэнэршье һүүлэй үедэ амяарлан хуряалгые шадалаараа магтадаг болоһон байна. Тиигэншьегүй яахаб. Энэ аргын ашаар лэ хуряалга түргэдхэгдэжэ, таряанай гээлтэ усадхагдана бшуу.

Механизаторнуудай дунда түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ ябадал зүндөө орхигдошонхой. Теэд МТС-тэ амжалта түйладаг хүнүүд яһала олон. Комбайнернууд С. Митрофанов, В. Петряков, К. Козлов хуряалгын үедэ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлһэн байна. МТС-эй дирекци социалистическэ мүрысөөндэ шалгарһан механизаторнуудые урмашуулхые оролдодоггүй. Хуряалгын халуун хаһын 2 һара соо нэгэшье механизатор дирекциин һайшаалда хүртөөгүй.

Таряа хуряалгын дүүрэхэтэй сасуу МТС-эй харьяата колхозууд үрэһэ хүрэнгэ хаажа захалха байгаа. Теэд мүнөө болотор Ленинэй нэрэмжэтэ, «Победа» колхозууд үрэһэ хаажа дүүргээдүй. Гэбэшье, эндэхи колхозуудта 24186 центнер таряан бии, гэтэр үрэһэ хааха түсэбынь 22944 центнер ха юм.

ХЭХЭ ЮУМЭН ҮШӨӨЛ ЕХЭ

—Малай тоо олошоруулха түсэб манай МТС-тэ нёдондонойхиһоо нэгэ бага дээрээр дүүргэгдээ. Хони үсхэбэрилхэ түсэб 100,6 процент, колхозуудтамнай гахайн тоо түсэбэйхиһөө ехэ болоо, гансал үхэр үсөөнтэй байнабди,—гэжэ МТС-эй главна зоотехник нүхэр Тугаринов ажахын үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүд тухай хөөрэнэ. МТС-эйхид малай тоо олошоруулхын тулада яһала оролдоо гээшэ. Гэбэшье, эндэ элдүүриин газарай 100 гектар бүридэ малажалай продукци тон багаар абтадаг.

Молотовой нэрэмжэтэ колхоз 100 га бүридэ илангаяа бага продукци абана. Эндэ 100 га бүридэ 16,9 центнер һүн һаагдаһан, 57 килограмм нооһон хайшалагдаһан байна. Һү һаалгын иимэ бирагүй байһанда колхозойшье, МТС-эйшье хүтэлбэрилэгшэд зэмэтэй. Илангаяа МТС-эйхид малажалда анхарал багаар хандуулдаг. Тус колхоздо малай типовой байранууд лутамаг, ажал ехэтэй хүдэлмэрие механизацилха хүдэлмэри мууса хэгдэнэ. Молотовой нэрэмжэтэ колхозой адууһа мал 25 ондоо газарта байрланхай. Эдэнэй нэгэндэншье худаг байхагүй, тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэнүүд ехэл муугаар хүдэлнэ. Солоомо хэршэхэ, таряа үйрүүлхэ механизмууд үгы юм. Тэжээл буйлуулха хүдэлмэри хүшэр хүндэ байхаһаа гадна, энээндэ ехэ саг гарана. Иигэжэ тус колхоз энэ жэлэй октябрьда үнеэн бүриһөө 48 литр һү һааһан һаа, ноябрьда оройдоо 29 литр һаагаа. Гадна, «Искра» колхоздо солоомо тэрэ зандань үнеэдтэ үгтэнэ.

МТС-эй харьяата бусад колхозуудта малажалай ажал ехэтэй хүдэлмэри механизацилга энэ колхозойхидол адли юм. Малай уһалуури һайжаруулжа, тэжээл буйлуулха механизмуудые тодхохо тушаа МТС юушье хэнэгүй. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермэдэ дүүжэн харгы тодхогдоһон аад, мүнөө эбдэрхэй. Теэд МТС энээниие заһаха хэбэргүй.

МТС-эй главна зоотехник нүхэр Тугаринов колхозой мэргэжэлтэдтэй нягта холбоо барисаагүй байһаар. Нүхэр Тугаринов колхозуудай ажабайдалые шэнжэлхэ, дутуу дундануудые элирүүлхэ гэжэ оролдодоггүй.

Харьяата колхозуудайнгаа ажахын хүгжэлтые хүтэлбэрилэлсэжэ байха зэргэтэй МТС-эй Совет байдаг гээшэ. Соведэй гэшүүд сугларжа, шухала шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ, хамтын шиидхэбэри баталдаг байна. Гэбэшье, директор нүхэр Деньгин Соведэй гэшүүдэй хэлэһые тоодоггүй. «Баталһан түсэбтэйб, дээрэһээ юун гэжэ захирнаб, тэрэниие дүүргэхэб» гэжэ мэдүүлдэг.

Иигэжэ Хонхолойн МТС колхозуудайнгаа ажахые хүтэлбэрилхын орондо, хүлһөөр хүдэлдэг хүндэл адли болошонхой. «Хамараа хараад лэ ябадаг» ушар хуушаараал тэндэ үзэгдэһөөр. Партиин Мухаршэбэрэй айком, аймгүйсэдком МТС-эй ажал хүдэлмэрие хаһан шалгажа, туһаламжа үзүүлхэ ёһотой.

И. Николаев.

Хонишоной лекци

Боргойн үүлтэртэ хонидой совхоз ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ хэдэн отара хонидоо үбэл, хабар эртэ хурьгалуулһан юм. Энэнь хонидые орой хурьгалуулһанһаа жэшээгүй һайн байба. Совхозой ахалагша хонишон нүхэр Дуринов, главна зоотехник Уварова партиин Зэдын айкомой дэргэдэхи экономическа һургуулиин заняти дээрэ энэ асуудалаар лекци уншаа.

Манай эндэ хонидые үбэлдөө, хабар эртэ хурьгалуулха гээшэ хонишодой шухала зорилго болоно.

Боргойн үүлтэртэ хонидой совхозой хонид үбэлдөө, хабар эртэ хурьгалхаар ороондо оруулагдана. Тэрэ отарадаа эртээнһээ бэлэдхэл хэжэ, хонидойнгоо байрые бэлдэдэг, бүхы хэрэгсэлнүүдые (хаамаг болон бусадые) хүсэд түхеэрдэг, шэмэтэй тэжээлээр, хонидой байра соо дэбдихэ солоомоор хангадаг юм. Һая гараһан хурьгадые аршаха, сэбэрлэхэ аршуулһаа эхилээд, хонидто хэды шэкээн бүдүүн, шэмэтэ, концентрированнэ тэжээл үгэхэ, ямар инвентарь хэрэглэхэ гэхэ мэтын шухала зүйлнүүдые хараалһан түсэб бэелүүлдэг гээшэ.

—Арбан жэл эхэ хонидой отарада ажалланаб. Нёдондо түрүүшынхеэ хабарай эртын (мартын) хурьгад абтаа һэн. Тиихэдээ эртын хурьгадые абаха бэлэдхэл хангагдаагүй байгаа. Тэжээл дутаха, байра норохо гэхэ зэргын ехэхэн бэрхэшээлнүүд үзэгдөө бэлэй. Эдэ бэрхэшээлнүүд мүнөө жэл хараада абтаа, — гэжэ нүхэр Дуринов хэлэбэ. — Тус отарын байрань гудроноор хушагдаһан байжа, үбэл болоходо гантан хахаршоо. Тиигээд газааһаа ороһон хүйтэн хонидой аминда сэнтээд байрыень ехээр норгодог байба.

Совхознай хурьгалха хонидые хааха хуурай, һаруул талмай түхеэржэ, тэрээн доторoo хурьга абаха, түрүүлхэ таһалгануудые бэлэдхэһэн байгаа. Хонидой хурьгалһан түрүүшын үдэрнүүдтэ ами аминдань хаамаг соо байлгаһанайнгаа һүүлээр сакман хайшан гэжэ бүрндүүлһэн тухайдаа лектор хөөрэбэ.

Хурьгалжа байха үедэнь хонидой доро дэбдихэ хэбтэриие саг соонь һэлгэжэ байха шухала. Тиимэһээ, совхозой хонишод хонидойнгоо хурьгалха үедэ энээндэ анхаралаа сэхээр хандуулдаг байна. Хурьгалһан хонидой доро дэбдигдэһэн солоомо үдэр бүри һэлгэгдэдэг.

— Үбэл хурьгалха хонидые һайнаар эдеэлүүлхэ, зүбөөр харууһалха хэрэгтэй, — гэжэ лектор хэлэнэ. — Хүшэ шадал һайнтай хонид бэһэриг томо, бэе һайнтай хурьгадые гаргадаг, тэдэниие һүөөрөө садхаадаг юм. Хурьгалһан хонидто кукурузын силос эдюулхэдэ ехээр һү ородог. Садхалан хурьгад оодэргэн байжа, түргэн тэбээрдэг, томо болодог, — гэжэ Дуринов хөөрэнэ.

Ахалагша хонишон нүхэр Дуриновай отарын хонид үнгэрэгшэ хабар, (март һара соо) бултадаан хурьгалһан байгаа. Энэнь хонидоо искусственнаар үрэжүүлһэнэй аша үрэ мүн. Тиигэжэ отарынгаа хонин бүриһөө 120 хурьга абаа. Тэрэ тоодо 138 хонин эхирлэһэн байна. Хүшэ шадал һайнтай хонидһоо элүүр, томо хурьгад гарадаг.

Һайн хурьга абахын тулада хээли ехэтэй болоһон хонидые илангаяа наринаар харууһалха хэрэгтэй. Тэрэ үедэнь һайса эдеэлүүлхэһээ гадна, хурьга хаяулхагүйн түлөө тэмсэхэ шухала. Нарай хурьгадые яажа абаха, эдеэлүүлхэ, харууһалха тухай тодорхойгоор хөөрэбэ.

Нүхэр Дуринов хурьгадые һайн муугаарнь илгажа, сакман болгодог байна. Түрүүшээр гараһан һайн хурьгадые сакманщигуудтаа даалгаад, һүүлшын нарай хурьгадые өөрөө харууһалдаг заншалтай. Тиимэһээ, хурьгадынь һайнаар харууһалагдана. Оройн хурьгад ехэнхидээ шэшэжэ гарзалдаг юм. Тиигүүлхэгүйн түлөө тэмсэдэгбди, — гэбэ. — Зуһаг хонидые ороондо оруулжа болохо гү? гэһэн асуудалда иимэ харюу үгэбэ:

— Хэлсээнгүй болохо. Зуһаг хонидой отон хүгшэн хонидһоо һураггүй ехэ байдаг. Теэд түлшье һайнтай байдаг гээшэ. Зүгөөр, үрэжүүлхэдээ инструментнүүдые үлүүсэ халуун гү, али хүйтэн байлгажа болохогүй. Тэрээнһээ боложо хонин һубайрхаа һанадаг, — гэжэ нүхэр Дуринов тайлбарилба.

Боргойн үүлтэртэ хонидой совхоз энэ жэл олонхи хонидоо март һарада бэшэ, харин февральда хурьгалуулхань. Мүнөө хонидые үбэл хурьгалуулха бэлэдхэлэй хүдэлмэри отарануудта һаяар дүүрэхэнь.

Н. Цыбенов.

Айл бүхэндэ газетэ

Бурят-Монгольский комсомолец · Бурят-Монгольская правда · Бурят-Монголой үнэн · Агитаторай блокнот

Газетэ, журнал захилга тухай

«Манай аймаг дотор газетэ, курнал тараалгын кампани ямаар үнгэргэгдэжэ байнаб?» гэһэн суудалтайгаар манай газетын корреспондент «Союзпечатиин» таһаые даагша нүхэр Кореньковада андаһан байгаа.

Ерэхэ жэлдэ аймагайнгаа ажалхадые газетэ, журналаар гүйсэд нгахын зорилгоор, бидэнэр тэдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэние эртээнһээ ябуулжа эхилһэн айнабди.

Энэ шухала хэрэгтэ олонхи дэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хаадалсаһан юм. Жэшээлхэдэ, улад ной дунда газетэ, журнал тааахаар түлөөлэгдэһэн нүхэр Дяохин (городской хүүгэдэй сад) рынгөө хүдэлмэрилэгшэдтэ булндань газетэнүүдые захюулһан айха юм. Тэрэшэлэн нүхэд Донкой (1-дэхи һургуули), Жарников Торпищекомбинат) болон бусад дэлмэришэдэйнгөө дунда хэблэл раалгые мүн лэ эмхитэйгээр үнргэжэ шадаа.

Гэхэтэй хамта, газетэ, журнал хилга аймаг доторнай үшөөшье уугаар үнгэргэгдэжэ байһаар. Энэ шухала хэрэгтэ аймагай предприяти, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хайша хэрэгээр, халирхайгаар хандана. Жэшээлхэдэ, 2, 3-дахи хүүгэдэй садуудай, гуталай фабрикын, райсоюзай хүдэлмэрилэгшэд мүнөөдэр болотор нэгэшье газетэ, журнал захяагүй байха юм.

Мүн бурят хэлэн дээрэ гарадаг газетэ, журналнуудые захилга болошогүй муугаар ябуулагдажа байнхай. Декабриин 10-най байдалаар аймаг дотор «Бурят-Монголой үнэн» газетэ захилга оройдоо 40 процент болонхой. Предприяти, һуралсалай газарнуудай хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Поздняков, Иванов, Гарматаров, Елаев, Шодонов болон бусад газетэ захигты гэхэдэ, «бурят хэлэ мэдэхэгүйбди» гэжэ шалтадаг.

Аймагай партийна, комсомольско эдэбхитэд хэблэл тараалгада үшөөл муугаар һаналаа табина. Ушар юуб гэхэдэ, хэлхеэ холбооной Усть-Кяхтын таһаг газетэ, журнал тарааха түсэбөө 35 процент, хэлхеэ холбооной Сүхын конторо оройдоо 23 процент дүүргээд байна.

«Знамя Ленина» гэжэ Кяхтын аймагай газетэһээ.

Ажалшадай дунда хэблэл тараалгые түргэдхэхэ

Манай Кударын аймагта ерэхэ элдэ газетэ, журнал тараалга хээ хэзээнэйхиһээ һайнаар, эмхи римтайгаар үнгэргэгдэжэ байна. азетэ, журнал тараалгада хэлхеэ лбооной хүдэлмэрилэгшэд, нииин түлөөлэгшэд, колхозуудай парйна эхин организацинуудай сектарьнар эдэбхитэйгээр хабаадалжа, үрхэтэ айл, үхэр мал адуугша бүхэндэ 1957 оной газетэ, урнал захюулаа. Жэшээлхэдэ, лхеэ холбооной Бага-Кударын нторо (начальнигынь нүхэр осквитин) ажалшадай дунда гатэ, журнал тарааха түсэбөө болрһоонь урид дүүргээ. Мүн тэрээлэн Молотовой нэрэмжэтэ колхой гэшүүдэй дунда газетэ, журнал раалгаар түлөөлэгдэһэн нүхэр ковлева, Ехэ-Кударын МТС-эй ртийна организациин секретарь үхэр Одоев гэгшэд ажалшадай нда хөөрэлдөө, элидхэл үнгэргээ байгаад, тэдэнэртэ даалгагдан түсэбөө саг соонь дүүргэһэн йна.

Энээнтэй хамта, аймаг доторнай калшадай дунда газетэ, журнал раалга муугаар ябуулагдажа байһаар. Илангаяа бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг газетэ, журнал тараалга Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо болошогүй нобшоор ябуулагдажа байна. Тус колхозой партийна организациин секретарь нүхэр Очиров коммунистнуудайнгаашье дунда газетэ, журнал тараагаадүй, һанаа амар һууна. Тиихэдэ аймагай центрын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд мүн лэ газетэ, журнал захинагүй.

Тэрэшэлэн аймагай колхозуудаар бурят хэлэн дээрэ лекци, элидхэл болон хөөрэлдөөнүүд ехэ үсөөнөөр үнгэргэгдэнэ. Энээнһээ боложо, бурят хэлэн дээрэ гарадаг газетэ, журналнуудые ажалшадта захюулха гэхэдэ бэрхэтэй ушарнууд үзэгдэнэ.

Хэблэл тараалгые ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэхын зорилгоор манай аймагай партийна, комсомольско организацинууд, мүн эдэбхитэд бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ ёһотой.

С. Ипатьев, хэлхеэ холбооной Кударын аймагай конторын начальник.

Уранзохёолшод уншагшадтай уулзаба

(Ном тараалгын һара)

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уранзохёолшод—В. Штеренберг, Хоца Намсараев, Семен Дунаев, Чимит Цыдендамбаев, Иннокентий Ким гэгшэд ном худалдан абагшадтай уулзажа байна.

А. Бельскиин фото.

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Улан-Удын номой центральна 1-дэхи магазин соо уншагшад, номуудые худалдан абагшад олооро сугларжа, Бурят-Монголой уранзохёолшодтой уулзаба.

Бурят-Монголой советскэ уранзохёолшодой Союзай харюусалгата секретарь нүхэр Ким манай республикын зохёолшодой ажал, тэдэнэй саашанхи зорилгонууд тухай суглараrшадта хөөрэхэ зуураа, уранзохёолшодой Союзай хүдэлмэритэй тэдэниие танилсуулаа.

Удаань уншагшад, номуудые худалдан абагшадай урда уранзохёолшод өөһэдынгөө зохёолнуудые уншаһан ба творческо ажал тухайгаа хөөрэжэ үгэһэн байха юм.

Уранзохёолшо Чимит Цыдендамбаев «Нютагаархинаа танинаб» гэһэн шүлэгөө уншажа үгөө. Мүн хэжэ байгаа ажал тухайгаа һонирхолтойгоор хөөрөө.

—«Городой нэрые гутаана» гэһэн пьесэ бэшэжэ дүүргээд, хэблэлдэ тушааһан байнаб. Һаяар тэрэ пьесэмни Бурят-Монголой ород драмын театрын сценэ дээрэ табигдахаар хараалагданхай. «Банзарай хүбүүн Доржо» гэжэ номойнгоо үргэлжэлэлые бэшэжэ, 2-дохи номыень дүүргэхэ дүтэлөөб,—гэбэ.

Поэт Семен Дунаев Египедтэ эсэргүү англо-франко-израильска добтолгонуудые буруушаан бэшэһэн шэнэ шүлэгүүдээ уншажа үгөө, мүн хэблэгдэжэ гаргагдаһан урдынгаа шүлэгүүлые уншаһан байна.

Мүн тэрэшэлэн оршуулагша-уранзохёолшо Михаил Степанов, уранзохёолшо Виниамин Штеренберг, залуу поэт ба оршуулагша Гунга Чимитов өөһэдынгөө зохёолнуудые уншажа, суглараrшадые һонирхуулаа. Удаань республикын эгээл залуу поэт Анатолий Балабаев «Тэрэнги» гэһэн шүлэгөө уншаа.

Эсэстэ уранзохёолшод ба худалдан абагшад иимэ уулзалгануудые саг үргэлжэ үнгэргэжэ байхыень Бурят-Монголой «книготоргдо» хүсэһэн байна.

А. Чебаков.

Малай шэнэ байранууд

Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз малай байра олоор барина.

Колхозой гол буусада, мүн Тохой гэжэ газарта үнеэдэй шэнэ байранууд, малшадай гэрнүүд бодхоогдожо байна. Байрануудай дэргэдэ силоснэ барилганууд хэгдээ. Силоснэ башнинуудһаа үнеэнэй байра худар, үнеэдэй байраһаа газаашань аргал гаргаха дүүжэн харгынууд тодхоогдонхой. Шэнэ байрануудта электрын гэрэл оруулагдаха юм.

С. Таёжный.

Редакцида ерээн бэшэгүүд

Һү һаалгые иигэжэ дээшэлүүлнэбди

Үбэлжэлгын үедэ үнеэдһээ 2—2,5 дахин ехэ һү һааха гэһэн республикын түрүү малшадай уряае манай колхознигууд халуунаар дэмжэнэ.

Колхозой правлени, партийна эхин организаци энэ жэлэй үбэлжэлгын үедэ үнеэдээ зүбөөр эдеэлүүлэн һааха гэжэ шиидээ. Ноябриин 15-һаа үглөө, үдэшэнь силос, концентрат эдюулжэ эхилээбди. Тэрэнэймнай аша үрэ эли тодоор харагдана. Хэрбээ октябрь һарада колхоз бүхы дээрээ 9674 литр, үнеэн бүриһөө 59,4 литр һү һааһан байгаа һаа, ноябрьда 11979 литр, үнеэн бүриһөө 70,4 литр һү һааба.

Сүүдхэдээ үнеэн бүхэндэ 25 килограмм силос, литр һүн бүхэнэй 300 грамм концентрат үнеэдтэ үгтэнэ. Тэрэнһээ гадна үнеэдтээ бүдүүн тэжээл буйлуулжа эдюулхэ байнабди. Үбһэ, солоомо, зелёнко гүүртэнүүдэй газаа асарагданхай. Нэгэдэхи гүүртэ дээрээ кормозапарник тодхообди. Мүн үнеэдэйнгээ байрада кормушка хэгдээ. Тиигэжэ үнеэдээ уяанда байлгажа, һүни орой болотор эдеэлүүлдэг болобобди.

Үбэлжэлгын эхинһээ хойшо пёдондоной энэ үеынхиһөө һураггүй ехэ һүн һаагдадаг болонхой. Колхознай октябрь һарада нёдондонойхиһоо хоёрһоо үлүүтэй дахин, ноябрьда таба дахин шахуу ехэ һү һаагаад байна. Тэрэшэлэн үнеэн бүриһөө һү һаалга октябрьда хоёр үлүүтэй, ноябрьда зургаа шахуу дахин ехэ болоо. Тиихэдэ декабрь һарада һү һаалга бүри ехэ болгогдохоор хараалагдана. Хамта дээрээ 14175 литр һүн, үнеэн бүриһөө 90 литр һү ехэ һааха байнабди.

Колхоздомнай Ощепкова Валентина, Анна Богданова, Цыденеши Санданова болон бусад эрхим һаалишад бии. Колхознай энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1500 литр һү һааха уялгатай. Энээниие дүүргэжэ шадаха арга манда бии гээшэ.

Малшадай сүлөөтэй сагтаа культурнаар амархын тулада 1-дэхи гүүртэдэ улаан булан нээгдээ. Тэндэ радиоприёмник табигданхай. Газетэ, журнал абаашагдана. Гүүртын агитаторнууд Евдокия Бутакова, Дымбэ Раднаев гэгшэд газетын материалнуудаар хөөрэлдөө үнгэргэнэ.

Һаалишадай үдэр бүхэнэй хүдэлмэриин дүн гаргагдажа, фермэдэ, конторо соо үлгэгдэдэг. Тэрэшэлэн арбан хоног, һара бүхэндэ ажалай дүн гаргагдадаг. Тиигэжэ һаалишадай суглаа үнгэргэжэ, саашадаа һү һаалгые дээшэлүүлхэ талаар тэдэнэй урда шухала зорилго табигдадаг.

И. Бутаков, Зэдын аймагай Гэгээтэйн сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь.

Хэзээ бүтэхэ барилганууд бэ?

Калининай нэрэмжэтэ колхоз (Хори) ой модоор баян газарта оршодог юм. Эндэ барилга хэхэ гээ һаа, айхабтар түргэнөөршье, химдааршье бүтэхэ һэн. Юуб гэхэдэ, эндэ барилгын модон, шулуун, шабар, барилгада хэрэглэгдэхэ бусад зүйлнүүд дүүрэн бии ха юм.

Теэд энэ колхоз барилгын талаар аймаг доторoo тон муу, гээгдэнги колхозуудай нэгэниинь болоно. Ажахын үнгэрһэн жэлэй барилгын түсэбэй ёһоор ямаршье хүдэлмэри хэгдээгүй, нэгэшье байра колхозой хүсөөр ашаглалгада оруулагдаагүй байна бшуу. Шэнэ клуб, 5 бани, нарай малай байха 2, 1000 хониной байха байранууд шэнээр баригдаха, 4—5 хуушан хашаа заһабарилагдаха гэжэ хараалагдаһан байбашье, эдэ хэмжээ-ябуулганууд саарһан дээрээл үлэшоо. Энэ колхоздо тусхай барилгын бригада гэжэ байхагүй.

Колхозой ниитын малай байра байдал, мүн культурна эмхи зургаануудай гэр байранууд тон муу, хангалтагүй байһаар.

Энэ колхозой центр—Тэгдэ тосхондо бани 1955 ондо баригдажа эхилһэн аад, мүнөөшье хүрэтэр барилгань дүүрээгүй. Мүн Бэлшэр гэжэ газарта 1953 ондо баригдажа эхилһэн гахайн байра баһа ашаглалгада ороодүй. Иимэһээ колхозой гахайнууд байрагүй, тон ехээр туража, зүдэржэ байна. Энэ колхозые шефтээ абаһан «Забайкаллес» комбинадай Курбын леспромхоз (директорынь нүхэр Б. Н. Зязев) Тохорюнта нютагта 1954 ондо 200 үнеэдэй байха дулаан, типовой байра барижа эхилһэн юм. Теэд тэрэнээ дүүргээгүй, орхижорхинхой. Тус колхоздо нарай малай байха байрын үгы дээрэһээ жэл бүхэндэ олон тоото түл гарзална. 1955—1956 оной үбэлжэлгэдэ энэ колхозой тугалнууд (Хужарта гэжэ газарта) силоснэ яама соо хаагдана гэжэ «Бурят-Монголой үнэн» газетэдэ бэшэгдээ һэн. Мүнөө тэрэ ябадал мүн лэ дабтагдаха гэжэ байна.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд Ц. Санжицыренов, Ц. Гадьянов, комплексно бригадын бригадирнууд Д. Бальжиров, Ц. Гунзенов, М. Дондоков гэгшэд барилга тухайда анхаралаа хандуулхаяа болишонхой.

А. Курбуев.

КРИТИКЭ БА БИБЛИОГРАФИ

БУРЯТ АРАДАЙ ҮЛЬГЭРНҮҮД

Манай бурят арад үльгэр түүхээр аа баян юм. Үльгэрнүүд гол түбтөө шүлэглэн зохёогдожо, аман-а ама, үеһөө үе дамжан, саг үеын айдалда тааруугаар хубилгагдаа, нэмээгдэжэ, уран найруулгына талаар улам улам мүлигдэн айжаруулагдажа, арад зоной рхи толгой соо хадагалагдан эһэн байдаг.

Арад зон үльгэр түүхэ соогоо һэдын ажаябадалые дууладаг, кэ сүлөөгүй байдалда эсэргүүсэн мэдэрэлээ харуулдаг, арадай ройнуудай—баатарнууд болон эргэдэй—габьяата ябадалые суурулан магтадаг байгаа. Айха, сурихые мэдэдэгтүй баатарнууд ба эргэдэй хорото муухай дайсадтай мсэхэдээ гаргаһан баатаршалга, юун сэдьхэл, хүсэл эрмэлзэлгэ хай үльгэрнүүд соо ехэнхидээ хэгдэдэг. Тэдэ баатарнууд шэдитэ эдлинүүдтай, дабагдахагүй хуяг итгатай, сүмэлэгдэхэгүй хубсаһай, хурдан хүлэг моритойгоор харулагдадаг юм.

Үльгэрнүүд элдэб сюжедтэй бай-г юм. Хүн амитаниие амидыгаар агижа эдидэг олон толгойтой мандхайла эсэргүүгээр баатарнуудай һэн байлдаанууд тухай, ахаяа үл гайһаа абархын тула дүү батанайнь баатаршалга гаргаһан хай сюжедтэй үльгэрнүүд иланяа олоор таранхай.

Үни урда сагта— манай үбгэ эсэнэрэй ан гүрөөл агнан амидаржа йха үедэ үльгэрнүүд бии боло- эхилһэн түүхэтэй. Эхирэт-Булга- үльгэрнүүд эгээл үнинэй гэжэ ологдодог юм.

Булгадууд, хориинхид мянган жэ- саана Байгал далай шадар агдаг байгаа. Ангинуудай бии болохын урда тээхи отогуудай хоорондын холбоон тэдэнэрэй дунда байһан шэнжэтэй. Тэрэ үеын хүнүүд ангуудта занга табижа, шубуудта урьха зүүжэ, эдимээр үбһэ, үндэһэ суглуулжа, загаһа барижа хоолойгоо тэжээдэг байба. Тэдэнэрэй зэбсэгынь: номо годли, жада гэхэ мэтэ байгаа. Мэргэнээр харбадаг хүнүүдынь мэргэд гэжэ нэрлэгдэдэг, саашадаа тэмсэжэ онсо шалгархадаа баатар болодог байһан гэлэй.

Тэрэ сагай хүн зон өөһэдтөө танил бэшэ байгаалиин хүсэнүүдһээ (ган гасуур, мүндэр, үбшэн тахал сахилгаан, тэнгэриин дуун, һалхи шуурган гэхэ мэтэһээ айжа һүрдэжэ, тэдээндэ һүгэдэлэг, мүргэдэг байһан юм. Байгаалиин һүртэ хүсэнүүд олон толгойтой мангадхай, могой, түмэр хушуутай шубуун, галзуу шоно ба бусад ан арьятанай маяг дүрсэтэйгөөр хүнэй ухаан ойдо ородог байгаа. Байгаалиин хёото хүсэнүүдһээ гадна, мүн нүүдэл дээрэмшэд, зэрлиг добтолго хүнүүдые ходо айлгадаг, сошордоодог байба. Тиимэһээ хорото муухай булимтарагшад - хаашуулай түхэл шэнжэнь үльгэрнүүд соо ушардаг.

Эхирэт-Булгадай үльгэрнүүдтэ отог, айл аймагай бии бололго феодализмын шэнжэгүйгөөр харуулагдана. Тэндэнь баатарнуудһаа гадна, эхэнэрнүүдшье отогые толгойлжо байһаар хэлэгдэнэ. Арадай баатарнууд абарга томо амитадтай тэмсэхэдээ хэнэйшье туһалбаригүйгөөр, ехэнхидээ гансаараа тулалдаһаар харуулагдадаг.

Харин үнгынхидэй үльгэр соо булимтарагшад-хаашуултай баатарнуудһаа гадна, сэрэгүүд тэмсэдэг, мүн малшадай байдал харуулагдадаг.

Хуушанай үльгэрнүүдтэ удаа дараалан шэнэ, шэнэ нэмэлтэнүүд оруулагдаһан байдаг. Үльгэрнүүдэй оролтодо баатарай баян зөөри тухай, подвал, магазин гэхэ мэтэтэй байһан тухайда заримдаа хэлэгдэдэг. Иимэ нэмэлтэнүүд 18—19 зуунжэлнүүдэй үеэр түлэб оруулагдаһан байха юм. Мүн бүри һаянай хэрэгсэлнүүд (боошхо, шляпа, хёосо гэхэ мэтын ород үгэнүүдшье) дайралдадаг. Зүгөөр хожом оруулагдаһан нэмэлтэнүүд үльгэрнүүдэй удхые муудхаадаггүй.

Урда сагһаа хойшо гансашье түүхэшэд бэшэ, мүн литература болон арадай аман зохёол шэнжэлэгшэд үльгэрнүүдые һонирходог байгаа.

Декабристнууд, мүн тэрэшэлэн М. Н. Хангалов, Г. Н. Потанин, профессор Руднев болон бусад үльгэр суглуулдаг байһан юм. Манай советскэ үедэ профессор Г. Д. Санжеев, Х. Н. Намсараев, А. К. Богданов, С. Б. Балдаев, И. Н. Мадасон, Л. Д. Хилтухин, А. И. Шадаев болон бусад арадай аман зохёол суглуулдаг байгаа, суглуулжашье байһаар.

Мүнөө зуугаад шахуу томо үльгэрнүүд суглуулагданхай. Иимэ шухала материал оройдоо хэблэгдэнэгүй гэхэдэ буруу болохогүй. Бурят-Монголой гүрэнэй культурын институт Д. Д. Дмитриевһээ Д. Хилтухинай бэшэжэ абаһан «Гэсэр», Н. Гулхановһаа С. Б. Балдаевай бэшэжэ абаһан «Осоодор Мэргэн» гэжэ үльгэрнүүдые һүүлэй жэлнүүдтэ хэблүүлээ. Гэбэшье, энэ үльгэрнүүд гар бэшэгэй эрхэтэйгээр хэблэгдэһэн туладаа номой магазинуудта ородоггүй, библиотекэнүүдтэ байдаг.

Бурят-Монголой номой хэблэл «Үльгэрнүүд» гэжэ номые һаяшаг хэблэн гаргаа. Тэрээн соонь дүрбэн үльгэр оронхой. Тэдэ үльгэрнүүд литературна болгон заһабарилагдаад, хуушанай олонхи үгэнүүд шэнэ литературна үгэнүүдээр һэлгэгдэһэн, үгын һүүлнүүд шэнэ орфографияар бэшэгдэһэниинь гэмшэлтэй. Үльгэрнүүдые хрестомати соохи фольклор гэһэн бүлэгтэ оруулжа болохогүй. Юундэб гэхэдэ, үльгэрнүүдэй хэлэнэй баялигые заһагдашаһан үгэнүүдээр шэнжэлхэ аргагүй бшуу.

Тиигэбэ яабашье, энэ номынь арадай аман зохёолой зарим хубитай олониитэ уншагшадые танилсуулха байһаниинь дамжаггүй. («Хараасгай мэргэн хүбүүн», «Айдуурай мэргэн хүбүүн Агуу ногоон дүүхэй хоёр» гэжэ эхирэт-булгадайхидай хэлсэдэг үльгэрнүүд, «Һайдар Буйдар хоёр», «Хаан Сагта абхай» гэжэ үнгынхидэй үльгэрнүүд тэрэ ном соо ороһон байна.

«Хараасгай мэргэн хүбүүн» гэжэ үльгэрые абаад үзэе. Урдын урда сагта, Хараасгай мэргэн хүбүүн түрэбэ. Тэрэ хүбүүн дүү басагатай байгаа. Дүү басаганиинь ахаяа агнууридa гарыш гэжэ гуйба. Хараасгай мэргэн хүбүүн хүлэг морёо дуудажа асараад, агнуурида мордоно. Адууһа малаа эрьеэд, ан гүрөөл алаад, горьтойхон олзотой гэртээ бусажа ерэхэдэнь, хүлэг мориниинь эзэндээ иигэжэ хэлэбэ: «Дүү басаганшни Тоодой хаанай Толи мэргэн хүбүүнэй һамган боложо хадамда гарахаяа байна. Тэрэш шамайе алаха гэһэн хүсэлтэй. Арза хорзыень бү уугаарай».

Хараасгай мэргэн моринойнгоо үгэдэ этигэнгүй, арза хорзо ууажа, наһа барана. Дүү басаганиинь ехэтэ баярлажа, Толи мэргэнэй һамган болоно. Эзэнээ шаналан харамнаһан мориниинь гурбан хүхы эгэшэнэртэ ошожо, бүхы болоһон ушар тухайда хөөрэбэ. Гурбан хүхы эгэшэнэр Хараасгай мэргэниие амидыруулна. Хараасгай мэргэн Толи мэргэнтэй тэмсэжэ илаад, дүү басагаяа алана. Тиигэһэнэй һүүлээр Хараасгай мэргэн заяата нүхэрөө бэдэрэн, Осоодор хаанайда ошожо ябахадаа, баатарнуудай араг яһан болоһон бэеые мүнхын уһаар амидыруулба. Элдэб бэрхэшээлнүүдые дабажа, дайсадтай тэмсэнэ. Осоодор хаанай басагаар һамга хээд, зол жаргалтай ажаһууһан гэлэй.

Үльгэрэй геройнь агнуури хэдэг байба. Хараасгай мэргэнэй мориие зэрлиг моридтой хамта бэлшэһээр харуулагдана. Тиимэһээ геройн адууһа малаа эрьежэ ерэлгэнь һүүлдэ нэмэгдэһэн зүйл бололтой. Тэрэ үедэ эхэнэр хүн ондоо отогой бэри боложо ошохо эрхэгүй байһан юм. Эхэ, эсэгын отог хоорондохи тиимэ тэмсэл драмматургиин аргаар харуулагдана.

«Айдуурай мэргэн хүбүүн Агуу ногоон дүүхэй хоёр» гэжэ үльгэрэй гол геройнь агнуурида гараад, зээгэ улаан хушуутай һамгантай ушаржа алагдана. Тэрэнэй дүү басаган Агуу ногоон дүүхэй ахайгаа абархын тула баатаршалга гарган, ахынгаа нүхэрые асаржа, Айдуурай мэргэн хүбүүе амидыруулна.

Иимэ эпическэ сюжедтэй үльгэрнүүд Эхирэт-Булгадта дэлгэрэнхэй. Геройн хэжэ шадаагүй юумые дүү басаганиинь бэелүүлнэ. Басаган геройн баатар зориг, хүсэ шадалынь энэ үльгэр соо магтагдана. Отог соогоо эхэнэрэй эзэн байһан сагай үлэгдэл эндэ харуулагдана.

Эхирэт-Булгадай үльгэрнүүд соо ангиин тэмсэл харуулһан баримтанууд байхагүй. Үнгынхидэй үльгэрнүүд (жэшээлхэдэ, Һайдар Буйдар хоёр) эхирэт-булгадайхиһаа зарим тэды илгаатай. Үльгэрэй гол геройнууд агнуури хэхэһээ гадна, үшөө малажал эрхилдэг. Геройн эгэшэнь алтан гургалдай барюулжа, клеткэ соо хаагаад, харууһална. Иимэ гоё һайхан байдалые харуулһан зүйлнүүд Эхирэт-Булгадай үльгэрнүүд соо үгы юм.

«Хараасгай мэргэн хүбүүн» гэжэ үльгэр соохи аха дүү хоёрой хоорондын тэмсэл «Һайдар Буйдар хоёр» соо дайралдабашье, үшөө сэрэгүүд бии болоно (Алтан Гасуу хүбүүн сэрэгтээ ерэнэ). Саашадаа малажал, адуулгашан тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнэ. Дээрэ дурсагдаһан жэшээнүүд Үнгын, Эхирэт-Булгадай үльгэрнүүдэй хоорондоо илгаатай байһые гэршэлнэ. Үнгын үльгэрнүүд эхирэт-булгадайхиһаа ондоо юумэнь юуб гэхэдэ, отог родой һандаран һалажа байһан үеые харуулна.

«Үльгэрнүүдэй» ном бурят арадай үльгэрнүүдые суглуулбари болгожо хэблэхэ гэһэн түрүүшын һэдэлгэ мүн.

Бурят арадай үльгэрнүүдые арад зоной дунда хэлсэгдэдэг хэбээрнь хэблэжэ гаргаха хэрэгтэй. Ойлгогдоогүй газартань ажаглалта хээд, тайлбарилха статьятайгаар хэблэбэл һайн гэжэ һанагдана.

Студентнэр, багшанар болон культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудайхид НИИК-ын эрдэмтэд арадай аман зохёол суглуулха хэрэгтэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадаха бэзэ гэжэ найдагдана. Эртэ урда сагһаа хойшо арад зоной суглуулһан аман зохёолой баялигые хуряажа хадагалха, эгээн һайнуудыень шэлэжэ хэблэхэ гээшэ тон шухала, харюусалгатай хэрэг болоно.

Алексей УЛАНОВ, доцент.

Д. Т. Шепилов, Г. К. Жуков Москва бусахаяа мордобо

ВАРШАВА, декабриин 18. (ТАСС). СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Д. Т. Шепилов, СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуков мүнөөдэр түрэл ороноо бусахаяа Варшаваhаа мордобо. Польшодо саг зуура байhан советскэ сэрэгүүдэй эдлэхэ эрхэ тухай СССР-эй Правительствын болон Польско Арадай Республикын Правительствын хоорондо болоhон хэлсээндэ ба Договор баталалгада тэдэнэр хабаадаhан байгаа.

Польско Арадай Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Рапацкий, Национальна оборонын министр дивизиин генерал М. Спыхальский, Финансын министр Т. Дитрих, Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын, Национальна оборонын министерствын харюусалгата худэлмэрилэгшэд, Польско сэрэгэй генералнууд болон бусад тусхай тушаалта хүнүүд Д. Т. Шепиловые, Г. К. Жуковые Варшавын аэродром дээрэhээ үдэшөө.

СССР-эй хэрэгүүдээр Польшодо байдаг саг зуурын этигэмжэтэ В. А. Карпов, посольствын худэлмэрилэгшэд Д. Т. Шепиловые, Г. К. Жуковые мүн лэ үдэшэлсөө.

***

Нүхэд Д. Т. Шепилов, Г. К. Жуков тэрэ үдэртөө Москвада бусажа ерээ.

Венгриин деревнидэ

БУДАПЕШТ, декабриин 17. (ТАСС). Венгридэ болоhон событинуудhаа уламжалан үйлэдбэриин зарим кооперативууд тарашаhан байгаа. Мүнөө тэдэ кооперативууд hэргээгдэн байгуулагдана гэжэ ороной элдэб нютагуудhаа мэдээсэгдэнэ. Шомодь гэжэ нютагта үйлэдбэриин 20 кооператив дахяад hэргээгдээ. Мүн Сольнок гэжэ областьдо тараагдаhан 49 кооператив худэлмэрилжэ эхилээ.

Будапештын оршондо байдаг 22 кооперативуудhаа оройдоол гурбаниинь тараагдаhан байгаа. Эдэ кооперативуудай гэшүүд байhан хүнүүд дахин хамтаржа, худэлмэрилхээ хүсэнэ.

Дунда Зүүн зүгтэ бэелүүлхээр США-гэй хараалhан сэрэгэй шэнэ түсэб тухайда Израилиин газетэ бэшэнэ

ТЕЛЬ-АВИВ, декабриин 17. (ТАСС). «Ламерхав» газетын лондонско корреспондентын мэдээсэhэнэй ёhоор, Дунда Зүүн зүгтэ сэрэгэй шэнэ союз байгуулха «асуудал США шэнжэлэн үзэжэ байна». Ирагые, Саудовска Аравиие, Иорданиие, Эфиопиие, Суданиие тэрээндээ хабаадуулха гэжэ оролдоно. Энэ шэнэ союз Багдадска пакт хоёрой хоорондо Ирак холбоо бэелүүлхэ юм гэжэ корреспондент мэдүүлээ.

Алжиртахи байдал

ПАРИЖ, декабриин 16. (ТАСС). Франциин сэрэгүүд ба Алжирай национально-сүлөөрэлгын армиин хоорондо шанга тулалдаанууд болоно гэжэ Парижын хэблэл мэдээсэнэ. Үсэгэлдэр үдэшэлэн Алжир городhоо 50 километрын хараанда байдаг Табла гэжэ нютагта буhалгаашад бэеэ нюугаад байhанаа гэнтэ гаража, Францнин сэрэгэй отрядай 12 хүниие алаа.

Константина департаментда мүн лэ зэбсэгтэ тулалдаанууд болоно. Алжирай буhалгаашадай 32-ынь алуулаа.

Египедhээ сэрэгээ гаргалгые Израиль унжагайруулха hанаатай

ТЕЛЬ-АВИВ, декабриин 17. (ТАСС). Синайска хахад аралhаа Израилиин сэрэгүүд 3—4 неделиин турша соо гаргагдаха, мүн Египедэй газарhаа сэрэгээ гаргалгые Израильска командовани унжагайруулха hанаатай байна гэжэ тухайлхаар үгэнүүд Израилиин парламентынхидай дунда тарана.

Англи болон Францнин засагаархид зоргоороо ашаална

КАИР, декабриин 16. (ТАСС). Англи болон Францида hуудаг египет улай хүн зониие Англиин, Францнин засагаархид хашана, зобооно гэжэ Египедэй информациин управлениин генеральна директор Хатем мэдүүлбэ гэжэ хэблэл мэдээсэнэ.

Францнин засагаархид египет яhатаниие бултыень гостиницада гаргаа. Египет яhатада байра бү үгэгты гэжэ гэрэй эзэдые полицынхид хашана.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XI сесси

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 18. (ТАСС). ООН-эй гурбан гол шухала органой — Аюулгүйн Соведэй, Экономическа ба Социальна Соведэй, Уласхоорондын сүүдэй гэшүүдэй тоое олон болгохо зорилгоор ООН-эй Уставые хубилгаха тухай асуудал Генеральна Ассамблейн үсэгэлдэр үглөөнэй заседани дээрэ саашадаа хэлсэгдэhэн байна. Энээн тухай Латинска Америкын хэдэн ороной болон Испаниин зүгhөө резолюцинүүдэй проектнүүд оруулагдаhан байха юм.

Аюулгүйн Соведэй гэшүүдые олон болгохо тухай резолюциин түрүүшын проект үсэгэлдэр зүбшэн хэлсэгдээ.

Польшын түлөөлэгшэ Ю. Кац-Сухи түрүүлжэ үгэ хэлээ. Зарим баруун гүрэнүүдэй ябуулгаар ООН-до тааруугүй ушар байдал тохёолдуулагдана. Тиимэhээ Уставые хубилгаhанай хэрэггүй гэжэ польско делегаци тоолоно. ООН-эй элдэб органуудтахи hууринуудые дэлхэйн алишье хубиин оронуудта тэнсүүгээр хубаарилха ёhо гурим тухай зарим делегадууд хэлэдэг байгаашье hаа, үнэндөө эдэ гол ёhонуудые бүдүүлигээр эбдэнэ гэжэ польско делегат хэлээ. Устав хубилгахые манай делегаци буруушаажа голосовалха гэжэ үгынгөө түгэсхэлдэ Ю. Кац-Сухи хэлээ.

Грециин түлөөлэгшэ Паламас үгэ хэлэхэдээ, Латинска Америкын оронуудай болон Испаниин дурадхаhан резолюциин проектые дэмжээ.

Удаань советскэ делегациие толгойлогшо В. В. Кузнецовто үгэ үгтөө. ООН-эй гол шухала органуудай составые ехэ болгохо тушаа Советскэ Союзай баримталжа байhан шууд сэхэ хараа бодолые тэрэ найруулан хэлээ.

Тиихэдээ, ООН-эй гол шухала органууд бологшо Аюулгүйн Соведэй, Экономическа. ба Социальна Соведэй, Уласхоорондын сүүдэй hууринуудые дэлхэйн алишье хубиин оронуудта тэнсүүгээр хубаарилха гэhэн гол ёhонуудай бүдүүлигээр эбдэгдэжэ, Зүүн Европын оронууд тушаа газаашалга хэгдэжэ байhан оршон байдалда эдэ органуудай составуудые ехэ болгохо гэhэн дурадхалнуудые Советскэ Союзай делегаци дэмжэжэ шадахагүй байна гээд В. В. Кузнецов мэдүүлээ.

Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүн, нэрлэбэл Хитадай Арадай Республика тушаа ООН-эй Уставай бүдүүлигээр эбдэгдэжэ, американска зэбсэгтэ хүсэнүүдээр хамгаалуулан Тайвань арал дээрэ шэбээлээд байhан чанкайшистска хогбогуудай ООН-дохи Хитадта хамаатай hууриие эзэлжэ байhан тухай В. В. Кузнецов саашаань дэлгэрэнгыгээр хэлээ. Уставые бүдүүлигээр эбдэдэг ябадал зайсуулжа, Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида Хитадай Арадай Республикын хабаадалсаха хуулита эрхые шадаал hаа түргэнөөр hэргээхыень Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин гэшүүдые советскэ түлөөлэгшэ уряалаа. Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида Хитадай түлөөлэгдэхэ хуулита эрхые hэргээхэ тухай асуудал политическэ ба практическа угаа ехэ удхашанартай асуудал болоно гэжэ В. В. Кузнецов онсолон тэмдэглээ. ООН-до Хитадай Арадай Республикын түлөөлэгдэхэ хуулита эрхые hэргээхэ тухай асуудал шиидхэлгые саашадань хойшолуулгые тэсэхээр бэшэ байна. Юуб гэхэдэ, Хитадай түлөөлэгдөөгүй байhан ушар ООН-эй юрэнхы ажал-ябуулгада улам бүри муугаар нүлөөлнэ, Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин бүхы ажал-ябуулгые саашадань hайжаруулха зорилгоор хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэ hаад түбэг татана. ООН-эй гол шухала органуудай гэшүүдэй тоо олон болгохо зорилгоор Уставые хубилгаха тусхай асуудалые Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүдэй нэгэнэй—Хитадай Арадай Республикын хабаадалгагүйгөөр хаража үзэхэ аргагүй гэжэ советскэ делегаци тоолоно. Уставта хубилалта оруулха тухай асуудал хаража үзэхын урда тээ, тон ехэ таарамжагүй ябадалые болюулжа, Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида Хитадай Арадай Республикын түлөөлэгдэхэ хуулита эрхые hэргээхэ шухала гэжэ Советскэ Союзай делегаци тоолоно. ООН-до Хитадай түлөөлэгдөөд байхада, Аюулгүйн Соведэй, Экономическа ба Социальна Соведэй болон ООН-эй бусад органуудай гэшүүдые олон болгохо тухай асуудалые хаража үзэхэhөө Советскэ Союз арсахагүй юм. Тиихэдээ, Европын болон Азиин бүхы районуудай, тэрэ тоодо Зүүн Европын оронуудай эрхэ хүсэдөөр хамгаалагдаха, тиигэжэ тэдэ оронууд Аюулгүйн Соведтэ болон ООН-эй бусад шухала органуудта түлөөлэгдэхэ ёhотой гэжэ хараалнабди гээд үгынгөө түгэсхэлдэ В. В. Кузнецов хэлээ.

Советскэ делегациие толгойлогшын үгэ хэлэhэнэй hүүлээр Ассамблейн декабриин 17-ной үглөөнэй заседани хаагдаа. Тус асуудал зүбшэн хэлсэлгэ үдэрэй заседани дээрэ үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

Англо-французска сэрэгүүд Порт-Саидай хүн зондо эсэргүү үшөө нэгэ гэмтэ ябуулга хэбэ

КАИР, декабриин 17. (ТАСС). Англо-французска эзэмдэгшэд городой захиргааниие ООН-эй онсо сэрэгүүдтэ дамжуулан үгэхэhөө урид, Египет арадта эсэргүү үшөө нэгэ гэмтэ ябуулга хэбэ гэжэ газетэнүүд бэшэнэ.

Хэблэлэй мэдээсэhэнэй ёhоор, үсэгэлдэр Порт-Саидай үйлсэнүүдтэ горьтой тулалдаанууд болоо. Англо-французска командовани хүн зоной урдаhаа сэрэгүүдые, мүн танкнуудые табяа. Булимтарагшад араб зоной hуудаг кварталнуудые буудажа ороhон байна. Английска танкнууд үйлсэнүүдтэ нэбтэрэн орожо, амгалан зоной гэр байрые буудаа. Городто хэдэн час соо тулалдаан боложо үргэлжэлбэ.

Египедэй патриодууд эзэрхэгшэдтэ эсэргүүсэн шангаар тэмсэжэ, энэнь англо-французска эзэмдэгшэдые айлгадаг, мэгдэхээдэг болобо.

Добтологшод городой арабска кварталнуудта нэгжүүл хэжэ, хүн зониие олоор арестовална. Арестовалагдаhан зоной дунда эхэнэрнүүд, мүн хүүгэдшье бии гэжэ «Аль-Абхар» газетэ бэшэнэ. Англиин зонхилогшод мүнөө Порт-Саидай 500 хүниие арестовалаанхай байна.

Порт-Саидай зондо эсэргүүгээр англо-французска сэрэгүүдэй хэhэн иимэ аашануудhаа боложо тохёолдоhон байдалые Египедэй правительство шэнжэлэн үзэжэ байна гэжэ информациин управлениин генеральна директор Абдель Кадер Хатем хэблэлдэ мэдээсээ.

Англо-французска сэрэгүүдэй хэhэн энэ гэмтэ хэрэгүүд тухай Египетскэ правительство ООН-до мэдүүлжэ, ушаруулhан гарза хохидолые түлүүлхэ эрилтэ хэхэ байна. Буудалдаа болюулха тухай захиралтые дабаад, Англиин болон Францнин добтологшодой хэжэ байгаа гэмтэ ябадалые болюулха эрилтэ Египедэй правительство табиха юм гэжэ Хатем мэдүүлбэ.

Порт-Саидта

КАИР, декабриин 17. (ТАСС). ООН-эй онсо сэрэгүүд Порт-Саидые хинамжадаа абаба гэжэ газетэнүүд мүнөөдэр мэдээсээ. Добтологшодой сэрэгүүдээ гаргажа байhан порт хинамжада абтаагүй. Порт-Саид эльгээхын тула Египедэй засагаархидай томилhон мянга гаран полицинууд Исмаил ерээд байна гэжэ мэдээсэгдэнэ. Египедэй полицейскэ хүсэнүүдэй түрүүшын отрядуудые декабриин 16-най үглөөгүүр Порт-Саидта оруулха тухай асуудал ООН-эй онсо сэрэгүүдэй командованитай зүбшэгдэhэн байгаа гэжэ заагдана. Гэбэшье, Англиин сэрэгэй частьнууд Египедэй полицейскэ хүсэнүүдые үсэгэлдэр Порт-Саидта табяагүй.

Лео Фигерые Францнин засагаархид арестовалба

ПАРИЖ, декабриин 17. (ТАСС). Францнин Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй гэшүүн Лео Фигерые Францнин полици үсэгэлдэр арестовалаа. Бүри 1950 ондо сэрэгэй трибуналай Фигертэ гаргагдаhан приговорой ёhоор тэрэ мүнөө тушаагдаа. Вьетнамда хэгдэжэ байhан колониальна дайе эрид шууд буруушааhан ном бэшэhэнэйнгээ түлөө Лео Фигер 7 жэлдэ түрмэдэ хаалгахаар шиидхэгдэhэн байгаа. Тэрэ үедэ энэ шиидхэбэринь Фигерэй нюураараа хабаадалгагүйгөөр гаргагдаhан, мүн хаанашье толилогдоогүй байгаа.

Францнин арадай буруушааhан колониальна дайе болюулхын түлөө Фигер тэмсэhэн байна гэжэ «Юманите» газетэ онсолон тэмдэглэхэ зуураа, тэрэниие дары сүлөөдэ табиха гэhэн эрилтэ хэнэ.

★ Натуралистын тэмдэглэл ★

„Эсэшэгүй дархан“

Улаан Залаата алаг тоншуул айхабтар ажалша, мүн аша туhатайшье шубуун юм.

Тэрэ хадаа үглөөнэй үүр сайхаhаа үдэшын харанхы болотор ой тайгые сууряатуулан модо тоншожо, үдэрые үнгэргэдэг.

Үбэлэй сагта тоншуул ехэнхидээ нарhанай сагдуул модоной ногоон борбоосгой хушуугаараа таhара татажа абаад хохюур модондо гү, али нойтон модоной хатанхай оройдо тоншожо гаргаhан нүхэн соогоо хабшуулан эдеэень гаргажа эдидэг. Борбоосгойн эдеэнэй дууhахатай хамта, тэрээнээ хажуу тээшэнь хаяжа, дахинаа шэнэ борбоосгойн хойноhоо ниидэдэг. Иигэжэ тоншуулай «мастерской» доро обоо бухал нарhанай шэнгэрhэн суглардаг. Тоншуул хадаа модые сооро нүхэлөөд ардагар дэгээтэй хэлеэрээ доторhоонь элдэб хорото хорхой малтажа эдидэг.

Тоншуулай нүхэлhэн модоной хүнды дотор өөрhөөнь гадуур хэрмэ, булган ба олон тоото жэжэхэн шубуухайнууд байрлан үбэлэй шэмэрүүн хүйтэн hүнинүүдые үнгэргэдэг, дулаанай сагта дальбараахайнуудаа эндэ тэнжээдэг.

„Хулганын дайсан“

Үбэлэй үдэр богони. Нэгэтэ наранай hулахан элшэ туяагаа газар дэлхэй дээгүүр сасаруулан баруун урда зүгтэ огторгойн хаяа шэглэн орохо тээшээ боложо байха үедэ, хадын хүнды оруудажа, агнууриhаа бусажа ябаа бэлэйб. Минии ойрохоно нэгэ модоной гэшүүhэн дээрэ заахан боро хүхэхэн юумэн айхабтар шэмээгүй hэбхихэнээр ерэжэ hуушаба.

Обёорон харан гэхэдэмни, галуунай үндэгэнэй зэргэхэн бэгсэргэ шубуухан нэгэ hабартаа шордогорхон ута hүүлтэй хулгана бажууhан hуужа байба.

Тиигээд тэрэ намайе оройдоошье обёороогүй юумэн шэнги, хэрэглэнгүй амаржал hууна. Би тэрэ заахан ангуушаниие ехэл hонирхон хаража байгааб. Бэгсэргэхэн хулганаяа бажууhан зандаа нэгэ модоной гэшүүhэн дээрэhээ 15 — 20 метр дамжан ниидээд лэ нүгөө модоной гэшүүhэн дээрэ hуужа амара амараhаар хүндые үгсэн харагдахаяа болижо ошоо hэн. Айхабтар ехэ олзотой ангуушан хонолгодоо бусажа ошобо ха гэжэ би гансаараа энеэhээр ерээ hэм.

Г. Цыренов.

Сэнгүү байдал, хүхюутэй ажал

Хүхюу сэнгүүгээр ажаhуухада ажалайшье бүтээсэ үрэ ехэтэй байдаг. Энэ жэл Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой hаалишад малай үбэлжэлгые бэлэдхэл hайнтайгаар угтаhан юм. Энээнэй ашаар ниитын мал тобир таргаар үбэлжэжэ байна.

Намаг гэжэ газарта байдаг гүүртынь үнеэд уянда байлгагдажа, тусхай рационой ёhоор эдеэлүүлэгдэнэ. Эндэ электротүхеэрэлгэ тодхогдонхой. Тэрэнь малшадай гэр байрануудые гэрэлтүүлхэhээ гадна, малай байрада гэрэл үгөө.

Намагай гүүртэдэ hаяар культбаза нээгдэхэнь. Мүнөө тэндэнь радио оруулагдаа, телефон табигдаа. Культбаза уряа лозунгнуудаар, плакадуудаар шэмэглэгдээ. Мүн эндэ зуу шахуу номтой библиотекэ бии юм. Тэрэшэлэн шатар, даам, домино гэхэ мэтэ зүйлнүүд бии.

Малшадые шухала хэрэгтэй эд бараагаар хангахын тулада Гэгээтэйн сельпо энэ гүүртэ дээрэ наймаалагшагүй ларёк нээхэнь.

Колхозой hаалишад үнеэдээ үбэлэй байрада байлгажа эдеэлүүлдэг болоhонойнгоо ашаар hү hаалгые нёдондонойхиhоо хоёр дахин ехэ болгобо. Хэрбээ үнеэдээ үбэлэй байрада байлгажа эдеэлүүлхынгээ урда тээ ноябриин түрүүшын 10 хоногто колхозой гүүртэнүүдтэ 2396 литр hүн hаагдаhан байгаа hаа, тэрэ hарын хоёрдохи арбан хоногто 3534 литр, гурбадахи арбан хоногтонь 3982 литр, тиихэдэ декабриин түрүүшын арбан хоногто 4000 литр hүн hаагдаа.

Ц. Намдаков.

Пилорама тодхогдобо

Hаяхан Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхозой центр шадар шэнэ пилорама тодхогдожо, ашаглалгада оруулагдаба.

Артелиин үйлэдбэридэ хэрэглэгдэхэ модон hая болотор Ново-Селенгинскhээ, Галуута Нуурай станциhаа худалдажа абтадаг байгаа. Тус колхоз мүнөө өөрын пилорама тодхоод, барилгын модо гаргаша багатайгаар хюрөөдэхэ аргатай болобо.

С. Шарапов.

Спорт

Хоккейгээр Улан-Удын түрүү hуури эзэлхын түлөө

Хоккейгээр Улан-Удын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй хахад финальна уулзалганууд болобо.

БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ ПВЗ-гэй «Локомотив» ба нёдондо жэлэй чемпион «Звезда» командануд уулзаа. Үсэд шанга тулалдаанай удаа «Звезда» командынхид 6:4 тоотойгоор нүгөөдүүлээ шүүhэн байна.

«Байкал» стадион дээрэ тус талмайн эзэд «Авангард» командатай мүрысөө. «Байкал» команда эмхитэй hайнаар наадажа, 16:0 гэhэн тоотойгоор илалта туйлаа.

Тиигэжэ «Байкал», «Звезда» командануудай хоккеистнэр финальна уулзалгада гаража, түрүү hууриин түлөө тэмсэхэ болобо.

***

Волейболоор үбэлэй сезоной түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ городой hайндуранай спортивна общественуудай 22 команда, тэрэ тоодо эхэнэрнүүдэй 4 команда хабаадалсана.

Эхэнэрнүүдэй командануудай хоорондо болоhон мүрысөөндэ ПВЗ-гэй команда пединститудай командатай, «Байкал» команда горОНО-гой эдир спортсменүүдэй hургуулиин командатай уулзаа. Энэ уулзалганууд пединститудай, горОНО-гой hургуулиин командануудай илалтаар дүүрэ.

Удаань эрэшүүлэй командануудай мүрысөө.

Пединститудай II, зооветинститудай I командануудай хоорондо болоhон мүрысөөндэ зооветинститудай команда шалгараа.

Зооветинститут II «Байкал» командын волейболистнуудтай наадаад, 2:1 тоотойгоор байкалайхидта шүүгдээ.

Удаадахи уулзалганууд горОНО-гой эдир спортсменүүдэй hургуулиинхид пединститудай 1-дэхи командатай наадаад, 2:0 тоотойгоор шүүгдээ. Теэд ПВЗ-гэй «Локомотив» ба пединститудай 3-дахи командануудай мүрысөөн заводой хоккеистнүүдэй илалтаар дүүрэ.

Мүрысөөн үргэлжэлhөөр.

Е. Николаев.

Редакторай орлогшо **О. ГОМБОЕВА.**

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ hЭРГЭЭН БОДХООХО БА ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ ДҮРБЭДЭХИ УРЬhАЛАМЖА

1956 оной декабриин 9-дэ Москва городто болоhон үныень түлэхэ 3-дахи тиражай

ШАЛГАЛТЫН ТАБЛИЦА

Урьhаламжын разряд бүхэнэй 50 номерой (№ 01-hээ № 50 хүрэтэр) аад, доро дурсагдаhан серинүүдтэй облигацинуудай үнэнь түлэгдэхэ болобо:

Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№	Серинүүдэй №№
060031	061747	063203	064527	066170	068169	069586	071245	073005	074870	076706	078345
060046	061782	063237	064561	066223	068261	069623	071246	073091	074915	076714	078351
060142	061787	063269	064616	066226	068301	069679	071269	073096	074993	076770	078367
060276	061830	063276	064677	066255	068321	069682	071309	073114	075043	076849	078393
060305	061856	063316	064697	066314	068331	069705	071328	073164	075045	076888	078458
060322	061877	063334	064726	066327	068351	069740	071331	073305	075097	076917	078525
060411	061921	063358	064760	066406	068382	069778	071335	073361	075134	077031	078587
060418	061947	063377	064773	066412	068495	069789	071396	073367	075151	077040	078600
060434	062016	063434	064902	066487	068591	069796	071489	073459	075157	077059	078616
060474	062044	063435	064986	066566	068593	069884	071556	073461	075171	077078	078685
060483	062182	063443	065016	066644	068614	070036	071619	073481	075215	077169	078702
060490	062253	063462	065038	066688	068689	070114	071660	073565	075244	077173	078768
060513	062263	063567	065086	066701	068701	070134	071665	073611	075248	077194	078817
060566	062290	063593	065132	066707	068709	070188	071709	073671	075272	077204	078876
060611	062304	063626	065143	066799	068721	070365	071786	073720	075344	077205	078885
060648	062344	063705	065158	066895	068731	070405	071787	073743	075379	077210	078902
060724	062353	063800	065160	066921	068734	070459	071801	073785	075542	077354	079059
060743	062425	063811	065193	066967	068811	070472	071821	073844	075548	077382	079106
060806	062436	063817	065198	066980	068821	070508	071827	073847	075619	077421	079136
060815	062448	063823	065206	066984	068832	070554	071831	073880	075625	077429	079138
060860	062467	063858	065215	067013	068835	070591	071839	073956	075636	077524	079180
060915	062468	063891	065251	067097	068837	070595	071906	073961	075650	077547	079182
060988	062507	063922	065283	067129	068891	070606	071982	073965	075773	077578	079194
061019	062527	063954	065291	067170	068959	070681	072016	074070	075782	077601	079196
061131	162529	064045	065303	067271	068962	070744	072077	074194	075785	077667	079241
061152	062579	064122	065329	067325	068994	070748	072104	074196	075809	077722	079255
061189	062659	064147	065346	067331	069014	070786	072176	074243	075823	077767	079318
061194	062712	064156	065401	067346	069016	070841	072274	074302	075856	077804	079455
061240	062749	064188	065490	067429	069052	070844	072490	074304	075884	077819	079495
061249	062789	064218	065524	067506	069069	070873	072526	074417	075891	077828	079657
061252	062800	064234	065567	067553	069080	070967	072558	074436	075966	077878	079730
061291	062817	064276	065578	067558	069149	071008	072735	074577	076043	077886	079738
061307	062843	064295	065580	067564	069159	071039	072778	074581	076061	077925	079793
061397	062866	064296	065675	067632	069241	071069	072782	074603	076153	078001	079810
061473	062884	064305	065725	067664	069247	071082	072792	074658	076244	078029	079815
061507	063008	064314	065829	067712	069261	071116	072799	074751	076252	078040	079829
061516	063027	064358	065958	067716	069329	071117	072835	074775	076308	078110	079897
061536	063057	064370	065988	067739	069338	071165	072895	074821	076377	078208	079904
061592	063062	064386	066087	067794	069419	071188	072908	074831	076437	078226	079958
061662	063156	064390	066102	067882	069465	071189	072913	074832	076469	078271	079965
061694	063164	064430	066122	067883	069499	071204	072930	074835	076501	078307	079976
061735	063186	064468	066128	068103	069547	071235	072955				

БМАССР-эй Гострудсберкассын ба госкредидэй управлени.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ. Ленина. 26. Телефоны редакции: редактора — 46-32, заместителя редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00637. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 7013.